КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

ЕРА, 23 МАЙ
№ 62 (4542).
Мах 2 кап.

Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО
(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхечу Советан Министрий Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

ГIУЛАКХ ДУ ЯЛАТАШТА

Нахтеречни районан «Знаменский» ялача комсаш лелачеа совхоза кхаи лелаераш 1010 гектара тIа дIадийнача кхатанча хIаьа сихбелиа культиваци еш, пакхаш лоахаш, гуреаьа дийнача ялата хий декхиш ба. ХIанзе шн эзар гектарага кхаччалца долча гуральа дийнача ялата доахьаш хиникташ техаб тайн-тайнарча зовеча садоахкача хIаманта хуьлаш. Цул совгIа шн бIаь гектар совгIа долча ялата догIанашна хьалс не хий техан.

Н. БЕТЕРСУЛТАНОВ.

ПАРИЖЕРА ДРВ ДЕЛЕГАЦЕ ВИКАЛА ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

ПАРИЖ, 21 май. ТАСС-а корреспондента Ю. ПОНОМАРЕВА хьахойту:

Вьетнамерча американски агрессе истори, хIьаьтан бруц тIаьча цу районе еттача хьала хьакъедаьа бела Вашингтона бехктоххаш дагабохийтар тахан ухьаьа хиннача пресс-конференци Париже ВIашагIкхийттача Штатийн делегацеца официальни беседаш еча ДРВ делегаце викало Нгуен Тхань Ле.

Делегаце викало белгалдаьккхар ДРВ-н США-н делегацеш кхоаза вIашагIкхийттача американски оагIоно тиггаде а тиц на хилар Вьетнамера конфликт дегIахьара истори хьоахаде. Цудухьа ДРВ делегаце, аьлар цуо викало, лаьрхIаш Вьетнамерча 20 шера американски агрессе истори дагадохийтанза йирт ца хилар. ХIанзга, белгалдир цо, истори ше а «бехк бара ахт на йий». Журналистийна дIаделийлар 1965 шера арахийна ДРВ кхьча мехкашцарча гIуллакхийн министерства «Клай кхижка» а, хIаьта шиетта Вьетнамера американски тIема зулама таккара йолча ДРВ комиссе еттаь «Богъадаршн документаьйн хронологически йоре чень» а.

Цул тIаьхьагIа ДРВ делегаце викало жоьпаш тийлар пресс-конференце гулбеннача дукхачу журналистийн хаттаршна. Цо белгалдаьккхар, цу дашье, Женевски совещание сопредседатель ма хилара йола шиий миссе Советски правительства кхоачашбеш хилма хилар а дIаве кхоачашбеш хилар а. Английски правительства хьагьехьардар аьлча, цо, шиетта Женевски совещание сопредседатель а болаш, ший декхараш кхоачашдац, хIаьта «вьетнамски халкъа дукъалара ВIашагIкхийтта Штатийн агрессиин политика хьал а кхоаб».

Цхьан американски журналисте аьлча, нагахьа санна ДРВ-на бомбаш еттинга соцадица барт бойш пленни американски летчикаш мукъабалийта реза хурейий Ханой, аьача, хаттара жоп а луш, ДРВ делегаце викало аьлар: ДРВ правительства а Парижерча цуп викалиш а цхьа ккийкадь па Iеш дIаххайкадаьд, ДРВ дукъалара бомбаш еттялга а кхыдола тIема гIуллакхаш деlга а сецачул тIехьагIа «официальни беседаш» дуйша йеш я шиша а оагIош хьацт доза кхы деиаш», аьина. Вьетнамски делегаце викало дагадохийтад дукхьа а американски летчикаш мукъабуьлийта хиларн шоай дезаллаш болча юхаха царга йиш хилари.

Журналистех цхьанне хьаьттар, Сайгонерча политически хуьпамаша гIо де йиш йий конфликт къовсталра юкъе кхуьбехьей вьетнамски Iалаьцдаш хьинаре дакъа лацара, аьина, ДРВ делегаце викало аьлар, сайгонски правительство марионеточни йолка а из американски агрессе гера делга а. «Из марионеточни правительство лоллагIча тайпара шийтьаь хоьаре цуи чулоацам хуьиа йиш яц».

ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА БОКЪО ГIОЖА ТОЛХАЯР

СССР МИД-а ЗАЯВЛЕНИ

СССР кхьча мехкашцарча гIуллакхий Министерства 20 мае ер заявлени яьй СССР-ча Греце посольствега:

«1968 шера 7 мае московски хана 11 сахьати 25 минути кьача Средиземни форда тIа координаташ къилбаседа шорала 34 градуси 21 минути, малхбоален дIоахала 26 градуси 21 минути йолча моттиге грецески йовзийтара белгалонаш тIа йолча «Ф-84» тайпача шиь тIема самолето 1000—1200 м. лакхера пикировани яьй цу районе лелаш хиннача советски тIема кемана (бортовой № 891). Самолеташа гуччаьа а [illegible] дагалдьие а кемана фегара атака яра цул уттадаь, 100 метрал кIелагагIа юкъ йолча кхоачаш лох а луш, 11 сахьати 30 минути яьлча шаккие а самолет къилбаседа оагIошка къайлаьиннай.

Уж белгалваь Греце тIема самолеташ лелаяь гIуллакхаш массане а кьоабелвь форда юкъе каретIаьта лела кемай бокъо хиларах йолча дунен халкъашта юкъерра бакъон боргаш гIожа толхадар да.

Теркалдаха дергда кхьча мехкий тIема самолеташа кемана пикировани еш кема командирага самолета лов цуи учебни атаках къовстадург па хилар. Цудухьа самолеташа цу тайпара лелалеча гIуллакхаша кема кхерамалелла кхерам тIа а оттабу шенхадита дола чоалхане гIуллакхаш хилийта а тарлу.

СССР кхьча мехкашцарча гIуллакхий Министерство дукъале кхайкам греческий тIема самолеташа советски тIема кема хьакъехьа провокацини гIуллакхаш лелдаре. Бехкебараш чIоагIа таIазар делга а, хIаьта шиетта дIахо йолча хана цу тайпара хIамаш ца хилийтара эффективни гIуллакхаш делга а хьалех. Цу тайпара лелалеча гIуллакхех хьакилла тахлургдарех бола бертига бехктокхам греческий оагIошка тIабож».

ИЮНЬ БЕТТА ЧОТАХ

Пятилетка кхоалагIча шера план халла хьалха кхоачашъяра социалистически ялье аьначча А. Шеринова шiераш Грозненски нефтемасловозапа хьхий, установкай коллективаша херла толлаш тоах. Къьетта хила къахьет укхаза яье бетта план 20-ча мая кхоачешкъьача А. Волошина Е. Баранова карте деттача установкай технологаша. Цо бутт боллехьа июнь бетта чотах заараш тоннаш продукции арахоьаргья цар. Иштта цу бетта чотах хIаьа къахьегаш а из, Агаева, Горьковойс, Литвинскаяс, кхы дуккхачар кугалдеча установкай коллективаш.

В. ДОЛГИХ.

КХАШКАРА БАЛХАШ ДИКА ЧАКХДАХАР—СИЙЛЕН ДЕКХАР

ДIАЙИЙНА ЙОАЛАШ ЛАТТ БIАЬСТИ ЮВ КУЛЬТУРАШ

Халонаш эша а еш, чакхдоах социалистически яхье бахьнача республика кхаш лелалераша ялат дIадера балхаш. ТIъоалагIа мaй тIаккхоачаш дIайийна аьлар хьажкIагара, дугагара, тхьамкагара, бьыддаралкагара дIайиккха эррига культураш. 193 эзар гектара тIа дIайийнай уж.

Белгалде деза бIаьсташ юхье юв культураш дIаеса план дикка тIехкхоачабаь хилар. Ганараш, шекара свекла, кхьараш планах йоагIачух дукхагIа дIайийнай Ачхой-Мартана, Грозненски, Надтеречни, Наурски, Шелковской районий кхаш лелалераша. ХIаьа боалламий кхашма кхаьаш латт тIехьа юв культураш: хьажкIа, хуга, тхьамка.

Кхаш лелалерий керттера декхар да уж культураш сихха дIайийна хилар. Массаларча боахамашка керттIа вIашгIехьааьххахаш из гIуллакх. Масала, хьажкIа дIаера балхаш керта лелаш Гудермески района боахамашка кхычахьа.

СихагIа дIайийна яха ела бIаьсти юв культураш.

ТIъоалагIа мaй тIаккхоачаш хьажкIа, хуга, тхьамка дIаерах йола

СВОДКА
(План процентаца)

	ХьажкIа	Хуга	Тхьамка
Ачхой-Мартана	96	—	—
Ведана	105	—	47
Грозненски	93	—	—
Гудермесски	68	71	30
МалгIабина	106	—	—
Надтеречный	81	—	—
Назарен	86	—	—
Наурски	99,0	127	—
Ножай-Юрта	78	—	43
Советски	107	—	29
Сунженски	101	—	—
Урус-Мартана	86	—	31
Шаьла	94	107	45
Шелковской	86	—	—
Ерригача республика	91	81	42

КАНАШ ЭГАШ ДАЙЧА

Кхашкара балхаш деча кана Грозненски района № 15 йолча совхоза отделенешта юкъе массала а хьалхара моттиг лелаеш я цхьоалагIа отделени. Ханнахьа дIайийнай укхаза эррига бIаьсти юв культураш: горох, гидуаргаш, борц, хьажкIа, кеп, шекара свекла, кхьараш. Уж дика хьатIаьлларо хьахьоьх эррига культураш дIайийна хилара къахьегамхоша гурахь тIехдина хьувкъам чуэцаргхилара.

Дика гIуллакх ду укхаза дIайийначча хIаманта хIана а. Бакхха бевача макха бахккхаб хIаьаде, оасар деш латт шекара свеклайна, хьажкIана ийлхьо.

Сихача чемпашна, цхьетарча минеральни удобренеш а тесаш я культиваци.

—Хьалха дIадалача шерашка удобренеш иштта тесамар оаха, — аьлар отделене агронома И. В. Слепченкос. — Ялат дIаделаь тоссар аха уж. ХIана дIаделеаь а культиваци еп а тоес. Атта-м дац из, дале а хьахула результаташ хьийгача къига хьежил хул.

Иштта дале а шоаш дахьох тоьлам бош бац къахьегамхой. Хов парна бIайха малхи бекъа мухл давьтта лелераш ве «ловкъостий» болга, мичча хана шкъа логIа хургда ялат багIе гурахь чуэца ялат хургдоацал га. Цудухьа сихха оарцагIйоала беза кхашта хий тохара. ХIаьта фу ду цар цу гIулакха лаьрхIа?

...Кхай бахьнерча кIунса тIагIоале шертта, дIаьха «тиьажше» дIа а лешерта гIа йоагIа «логIа» деш йола «ККН-45» яха установкаш. Маьахо локъаьача лавтчаш со чудеавийташ IотIахьух цар гавина дIалетта бела Iаа сална къега хий. Гонга гIолла логIача бьынщарча канаша хойт укхаза хий хьалхара тохаш довнилга. Совхоза къахьегама ветеранаш бола механизатораш А-Х. Устаровн, Г. Кавагин со тоссаш хьабоагIа кхашка. Шоай агрегаташка хьежа а хьеже хий тоха болаш уж. Цар кIарене дошна йола норма 3—4 гектар я. ХIаьта из норма хьалха латтача механизатораша 120—130 процент кхоачаш ю. ХIанзе хий тоха майда 100 гектар гаргга я, цох 60—шекара свекла, вох — хьажкIаш.

Иштта дале а хете лоам дIайийнача хIамашта хих кхоачам хиннаб аьиа. ЛогIа мана хургда хIу, хIаьта малхи мухи шоай гIуллакх деш ца бий, цудухьа шекара свеклана оасар хара хьажкIа ийлахьарн чакхдаьлча кхы а хий тохаргдолаш да кхашка.

— Атта дац тха балха хьалаш,— аьлар И. В. Слепченкос — Дукха да тха сангарашка гIолла хий не хьачу на доагIаш дола латтам. Цудухьа тайн-тайнара керда методаш леха езаш хул хий дезача бесса кхашка дIаккхачийта. Бакъда, «СВП-50» яха цхьа насосни станци-м а тха, иле а но дечох кхоачам хилац «мепача» латтанта.

Ховча тайпара, халонаш дукха иле а хий тоха гIулакх ве лелац. ХIана вьгча дика хьувкъам чуэца дага болаш ба тха къахьегамхой. Отделенешта юкъе оалаш лелаш хьалхе дIахеза беаш бой тха.

Агрономе дувцачох ца тайпача валаш. Бен уж хьалхе кхьбарашта дIаяла дага. Шоай балха зитуатураш бола Устаровн Кавагин чо ший болх дукха безаш бола наз дукха ба укхаза. Царех ба культиваци еш хийнаь йоагIа норма 150 процент кхоачешьеш бола механизатораш Эпельбаев Ваха, Зубайраев Хьамзет, кхьбараш.

ЧIоагIа оарцагIбахлнаь совхоза гурахь дIайийначча культурашта гIулакх дара а. Гурахь бийнача мукха гербицидашна обработка еш ба механизатораш. Уж балхаш деча белгалваьинна бохкаш дикагIчарех вола тракторист Кубоев Iадла-Мажит. Ший сменни залаш йиь гектар мара йоаначча, хIара дена 30 гектарага дIакхоачаш обработка я ю.

Иштта дика болх беча боалламашка хьийга къа да отделенена хьалхара моттиг яьхар. Цудухьа, махо эгалу бахьцара канаш бIарсадайча дагабол уж.

Сурт тIа: А.-М. Кубоев агрегат мукха гербицидаш тоеш я.

В. Денисов сурт.

Ю. КРЕЧЕТ.

ЙОАЧАНГА САТУВСАШ БАГIА

ЙIайха ха латт Назаре. Маьлдарух хIалцаве йира хьаьтара гуча па аьина хьажкIий, генарай лорхаргаш. Наг-нагахьа мохзаша хьатIа а дьяке беш бола хи «пурх» тоьаш хьоглеба кхашта. Цу тIа хIара гектара тIара 27 центнер фуалъяьха хьажкIаш. 18 — 20 центнер кIа иштта хьийлача культурай чуэ, аьина доина дош а ха укхазерча ахарчой.

Торонаш... Йоахий-хьогI уж лаьрхIача тайпара оарцагIа ухк довгача денош?

«Назрановский» совхоза конторе юкъе гIолла тIех а хулаш деза довкхача Алханчуртски канала чура хий. Вераи йийстоцна кхоач из. Дила да канал тIех а ухаш.

Укх совхосе миссел мох найда ша йиш йоаш боаламах дукха дац республика. Дадахача дукхача шерашIа а ер цу лелаленнача хана а аьрхIа кхашка хий лехкаса гIулакхаш лелалаш агроном а хиннал укхаза керттерчун йола бокъонаш а йолаш. ХIанз вац из, хIаьта а агроном вацар аьина йиса ларамл хила ма езий.

Из дага лоаш вахар со цу совхосе укх деношка. Хиш детта кхаш ччахьа да шуп. аьнча цецбуьлар укхазара вах. Цхьанена хамар уж мичахьа да, шоай мел хий детта машинаш я.

Бухгалтере сона хьахийлар сона журнал. Цу тIа дIаяздьаьлар «Назрановский» совхосе цу тайпара яхо машина я аьина (цоллаш цхьа керла йиллача «Плиевский» совхоза кIиенна). Хьаь машинаш-м латташ «кIалхара ха йиш я», аьина хийтар сона.

— Д, — аьлар мехьа хьогIача цхьан бухгалтера, — царех шиь складе латт. ДIадахача шера мара хьажийцаш, цIена я. Вож къаьхар Альте-Юрта хий детташ я.

— Хьахьокхах шоай складе леттаи хий детта цIена шн машина, — аьнча цецваьлар мастерской заведующи Торкхоев Альмад:

— Уж укхазара дIайихьа фу за я!?

Цигга хьатIавера «Плиевский» совхозерча мастерской заведующи а.

— Укх совхозе мел хиина 8 хий детта машинаш тхога я.

Сурт хьахта гуш да: шоай цIагIара хьал фу йихьай хац учет лелаш езачо бухгалтерашта. «Назрановский» совхозагахьара мукъа да кепа чу гIолла доа хий...

«Плиевский» совхоз. Кхона боахам ба из. Мичахьара фу лойла бергба-хьогI цуи экономика дакхъяааре кхаш укхаза кхулгакхоь, специалисташ хьуна беза за .а цуи да. Найдан, бераха хьасташ шортта а за.

Кхашка хилкха хи кIамарош уватIа а ухийташ лоаш дезла йоахка хургьа хьовла укхазара 8 машина. аьина сона хийттачох а гIа хилар.

Совхоза центральни усадьбе Iо а кхайса лаш бIаргайра сона царех шиь. КIеззига куаг а тоха тракторашта тIехьа юза мара па еташ я уж. Бахьа, цар беш а баь а найза бац. Вешта царех ахча «Назрановский» совхозо дIа ма техкий. ЯлайШ...

— Шиь са бригаде е. — аьлар укхазарча шоллагIча бригада куагалхочо Сагов Юсапа. Царех нaI...

ЙIайха Iьапева да хне из. Сагала саббаре кIайча моргий «фоалбаш» лайар. Шуу хIаша лежнеце хьатIа бац да хкувенц из дIхьаь. аьлачох да йейиц. шоай логIа тIаламаш дотта кхоеса дагасеце санна хьуэз уж а. аьина хий детта машина тIехьашка а кьахка кхаша хиса дальтта ала ахийтар бригаде дальтта трактор. ХIанз уж а цу бригада коа ала...

Яндаревча отделенера кхоь а хIана из цем хатт. Вешта Iахкий беша цкъа хий-м техаь цаопа.

. ТIаккха вай мача Цхьажекьенгий-Юртаца отделение? Геттара IагIаргIа а лемна маьлхаралаха доладелача хала бIаь гектаз кIина хий техар укхаза. ТIаккха сигалара тIадаваш IоалийгIача сенар ма кIеж. ХIанз гуш а хи машинаш.

Иштта детт Назаревча кхашка хий. Нагаьа санна хIана районе миссе полнвальние ма, мез хий техаз аьина свединеш йийхача укхазаре дIалувеш ухх тайпара хургьяр: «Хий техаз 100 гектар кIинеш, 50 гектар кхайа йолча кхьбелча культурашта. Хий деттараш районе 8 саг вах.

[illegible] тайпа ухкара лоарттамера гIуллакх тесса дийба хьа. [illegible] боншла. Цухьан цхьан «Плиевский» совхосе хий детта нетаргдола кийчдаь даьтташ за 700 совгIа гектар. Укхаза а. вай льхача тайпара 8 хий детта «ДДН-45» яха шиш машинаш. Цу тоновех ма пойла гуш ма бий...

Цу совхоза партбюро секретарага вол. Мальсагова дIаьлао аз сайна дайнав а, хетар а.

— ЧIоагIа мела да тхо цу гIуллакха. Из тхона хозш да. Ялаташ доаш латт. Кхоана тхоай бере хувца оттальа аха из дош. — аьлао из.

Дувца а деза, шенхашта бехктокхане шоа а беза сигленагаь хьал а хьекаш кулгаш Iо а хийна лелаш.

М. КАРАЕВ.

ДIадахача шера дахкий толашаш хиларах Ачхой-Мартана района «Орджоникидзевский» совхоза [illegible] ха йоацаш РСФСР Министрий Советан ВЦСПС-ен кхарара кара тела ЦIе байрах елар.

Шоаш дIадахача шера хьа толаьа кхы а чIоагIде, байрах карара ца хайта лаьрхIад къахьегамхоша. Цар тIаьйцад дIадахача шерарчул а доккхагIа йоккхараш.

Средствай кхом бара бахкха теркам тIабоахийт совхосо. Шозалца 13 эзар сом кхоадьы механизатораш техникана ремонт яра къоастальча средствех.

Цуна къахьегам хьабоагIа совхой бешанаш лолераш а.

Б. [redacted].

Сурта тIа: кертбоахама министра заместителах вол. Рудометкинас карара кара тела ЦIе байрах дIалу совхоза директорга вол. Вагаповга.

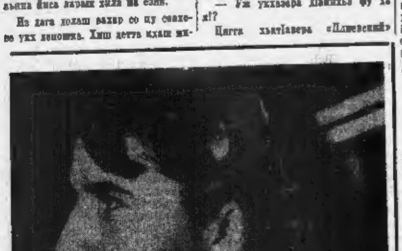

Грозненски химически комбината полиэтиленови цехе Василькина Раис болх бу цхьа шу совгIа ха мара яц. Цхьабакъда, хьагIа хьайбестIеш... нахана Iеморе къахьегарах, нахана Iемерза хиларах цехерча болхлоша сийлу цуи. Общественни балха тIа а хьинаре дакъа лоац из. Цеха комсомольски организаце секретарь а из. Уж декхараш а на дика кхоачашду.

Сурта тIа: аппаратчик Р. Василькина.

Р. Василькин сурт.

КХОАЧАМБОАЦАРАШ ДIАДАХА ДЕЗА

Республика ерригача боахамашка кIеетча шекара свеклах шовзткъа процент Шаьла района боахамашка кхеш. ХIаьта 3,6 эзар гектар долча шекара свекла дIаешча даьтIа чехах кхее езар кхоъзткъа эзар тонн я.

ХIара шера тха района боахамаша шекара свекла кхеера план тIехкхоачашйойла а де лезарош кхы а дукха ва. ХIара гектара тIара чуэхьа шекара свекла миссаза а ихьатерра хилац. Масала, 1966-ча шера гектара тIара юкъера лаьрхIача 207 центнер хьалар, хIаьта дIадахача шера 14 центнер кIезигагIа хьалар из. Дикка лохагIа хилар соахка чубена хьурхьам 1966-ча шерарчул — 5430 тонн. Цунга хьежжа лакхбелар дIадахача шера шекара свекла цхьа центнер кхеерга дIаболд мах а. Нагахьа санна 1966-ча шера из мах ше сони 26 кепигга хиннабале, соахка шии сомагех 35 кепигагех кхачалша лакхбелар из. Цхьадола дIадахача шера хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача эггара дукхагIа кхебаь шекара свекла хьувкъам 350 центнер бар («Южный» совхозе) хIаьта «Шалинский» совхозе 170 центнер чара хилар из.

Фул гIуллакх села эсала латтара бахьан? Из доаш къоастадеш, тохкаш яр массехк де хьалха Шаьла района «Шалинский» совхоза шекара свекла дIайийначча кхашка хилна ма лаьхера культура кхеерий семинар.

Семинаре къамаьл дьча ва. Рудометкинас белгалдир вай республике шекара свекла кхеерга бIабоза мах беза хилар. Из мах лакха хилара вай хьалашка Iалаьмите пайдане хила йиш йола культура лене хулаш а моттигаш ниьсду. Иштта белгалдир цо, из мах лакха хилара бахьан а — шекара свекла кхеера балхаш механизаци яь на хилар, кертерча дакъе цунна гIуллакх дара болхашта. ХIанз а тIехь дукхача культура кулгашна ду оасар дара шийлатъюра санна дола балхаш.

Массадолча боахамий специалистийна, кхаш лелалераша теркалде деза шекара свеклана обработка яра балхаш ерригаш а механизаци е йиш йолаш хилар. Из кьаьпа бIаргагуш яр гулбеннарашта «Шалинский» совхозе шоллагIча отделене кхашка хьежача. Гулбеннарашна дIаьна бертаргIаьаш яв опыт.

Шн бIаь гектара тIа дIайийнай укхаза шекара свекла. Тай текача свекла да мугIараш. ХIаьта ерригга шекара свекла оасар дяь, никхьаь я. Кхай тIа гIолла Iо а хьал а ювзаралча бIаргкхетанар оасара болх. ХIаьта уж балхаш нет дийнахьа даьйнай.

А. Умапова бригада гIуллакх деча участка тIа от шекара свеклана гIулакх ду ерригга техника. Цу техника бу БСП-4 яха сетчати вакха, свекла ийлхъо 2 НСП-6и яха машина, ЗСТСН-67 яха кердача хьесане оборудованиш яь культиватор. Гулбеннарашна иштта хьеяар КПГ-5,4 яха шекара свекла мугIарашта юкъе обработка еппе а дахтта зене са доахача хIамашта дукхьаьа могаш еттача культиваторага а. Боахама хьалашка геттара пайдане а ца хилча аргIбоалаш а тара машина я из, хIана аьлча геттара дукха я кхашка вено садоахха хIадаш.

«Шалинский» совхоза кертерча агронома А. Вазирханова дийца а хийцар еррига техника болх шишта бу а тейтар гулбеннарашта. Дукха специалисташ цейбакна бор хIана шекара свекла дIайийнача кхашка оасар кIезига хилах. Керттерча дакъе гуший яха бул тIаьнзар шиьга хьалха. Бакъда механически обработка дика тоах оасар цIендаь дIадаьккхал. Лоавхlане лаьа вол. Вазирханова шоай опытах дьна дийцар а.

— Шекара свекла геттара дика хьувкъ хьалха аьлча хьа тIа йийча. Геттара дола хул гурахь е Iай бела а да боаккхаш лахьта шакха дьхача. ХIаьта оаххане а органически, минеральни удобренеш тайсача. Цхьацхайолча участкаш тIа тригхлорацетат натрий яха гербицидаш тайсар оаха свекла дIаелехад чувьира. шоллагIа — культиваци еш.

Белгалде деза укхаза бIаргабойта эррига мероприятеш керда на хилар. Уж хьалха дене балха юкъевоаллаьй кхьча республикай боахамашка. ТIана тIехье дале, уж мероприятеш балха юкъелхувка еш вай республика дIаиса а тIехь шекара свекла кхеера балхаш кулгашта деча боахамаша. Цу гIулакхо дика хуйдтарьа шекара свеклага дIабоза мах кхикка лохбе, хьувкъам лакхбе.

И. ПУГАЧЕВ,
Шаьла района кертбоахамий производственни управлене агроном.

ШаьлІа районерчу «Шалинский» совхозе тІипІилош хьалхьеча къахьегаш уьд шера Вахидова Хьава. Дукхьаша балха хьалха [illegible] хьачча [illegible] тайп-тайпана сменах норман 125—130 процент кхочушъю. Хіан совхоза гІишлошъераш юкъе Хь. Вахидова [illegible] хьалха латт иза. ХІара каменщица ю.

СУРТА ТІА: каменщица Хь. Вахидова.

Д. Васнийн сурт.

ЛАКХАЧА БОАРАМЕ КЪАХЬЕГ

Пятилетка кхоалагІча шера планал совгІа 3 миллион тонн мехкдаьтта лаккхара. Татарерча мехкдаьтташа дІайолаель инициатива хьал а дьаца къахьег укх шера «Октябрьнефть» НПУ телемеханизированни промысла коллективо. 1968 шера дерриш тІаьхьаяча декхаршка кІаьдха хьежа а хьежа 2 эзар тонн планал совгІа мехкдаьтта дакха социалистически декхараш тІалаьцна цар. ХІана берриге низ тІебаьхийта къахьег хьаьнкъаха мехкдаьтта дукхагІа хилийтара, цайн эцана йола резерваш производство юкъе а кхухьаш. Инженерна-технически болхлоша хьега къахьа доьш. Цар лакха кхда резерваш балхе юкъе яхьаре производственни толамаш декха лакхде тоьра хилийтай. Иштта бил бетта мехкдаьттен газ лаккхара план тІеюкхочеш а ю. Шеран совгІа 1622 эзар тонн мехкдаьттен 530 эзар кубически метр попутни газ кьаьнаб мехкдаьттахоша. Дакка цІа хьлар промысловиш кертера техника - экономически хьоьхамаш ахкдеча а. Къахьегама оьсарле планах лаьрхІачул 3,8 процент лакх а ю, хьадоаьккхача мехкдаьттага дІабола йах 8,6 процентага дІакхочаш лохбар. Шечахьакхенна 50 эзар сам кхехьа.

Ер шу дІадоладелча дехь болш тоннаш мехкдаьтта дакка тоьра хилийта 47 геолого-технически мероприяти кхочаш дьаь цар скважинашка. Цул совгІа мехкдаьтта дебит кІеззиг ьенна е вІалла мехкдаьтта ца лун йисача 7 скважина капитальни ремонт а яьй. Цар ремонт ьяча №№ 139—20, 29—14, 12—10, 129—14 йолча скважинашка дийнахьа буса ду мехкдаьтта шозза лакхдевлад. Цул совгІа скважиной мощность лакхьеш дола гІулакхаш а дьа.

Ер шу дІадоладелча дехь хьадха болх ца бешлаьтта цуьа скважиной че а ю эксплуатаце дІаеунаш. Парех № 679 йолча скважина дийнахьа буса 1,5 тонн мехкдаьтта а луш болх бу.

Иттс совгІа скважиной мощность лакхьеш йола гІулакхаш дьа укхаза. Мехкдаьтта долдача тІоьнашта искусственни низ тІалоаттабаро лаькха лекхдаьй хьадоакка мехкдаьтта. Из керте а лаьца мехкдаьтта тІоьнашка дІара дийнахьа буса 5 тонн хьй [illegible] чулохийт. ДІабахача бил бетта духьала цу мероприяти дІахьара 5158 тонн мехкдаьтта дакха тоьра хилийтар промысла болхлошка.

Лакхача боараме кхоачадаьд промысла коллективо технологически процессашка автоматизаци кхакказаци яра гІулакх а. ТІоьнашта искусственни низ тІалоаттабара хий хьачуулаш болча ерригача насосни станцешта автоматизаци яьй. Наесеий балхашта тІахьокхаш доаттаеу пультера диспетчеро. Автоматически тІахьокхаш доаттаберсболаш яьхий еррига мехкдаьттий резервуараш чуйола царе а. Укх промысле скважинашта хьалхьа кІаьхара ремонт АПР-2 яхача механизмашца е моттигерча промысла хьобратаний механизмашца а. Цул совгІа скважинашка кхтелемеханизаци а дІадаьакІеча ца че дола — бахь оьсарле лакха лакх а ю мехкдаьтта ген газаген дІабола мах лохбир.

Мехкдаьтта дукхагІа лаккхара деархІамегІара фактор я скважинех пиметра дукхагІа цайда эцара промысле лоаттабу къовсам. Бил бетта скважинаш эксплуатаце яра коэффициент 0,966 дІакхоачаьйй коллективо, планах 0,950 мара йоацача. Из бахьан долаш скважинаша болх ца бина ханна хийна за 2 процент кІеззигьаьй.

Скважинаш технологически режимах болх бе хьайтара а кІеззига хьахьанзар укхаза. ХІана промысла ерригача скважинех цу режимах болх беш 96 процент скважинаш я. Из дакха хьекхал ба.

Промысла коллективо укх лакха толамаш доахча творчески къахьегаш ба операторашка ни. Дуданкин, Юсупов, Блинков, Абдулаев, мастераш ни. Дроздов, Ананьев, Хусадашвили, Цатуров, Михайлов, Ахмадов, геологаш ни. Ершова, Данилова, дукха кхьибараш.

Производства техникан технологен болх лакхача боарам тІа баккхара дика къахьийтар рационализатораша а. Цу шу дІадоладелча [illegible] совгІа [illegible] рационализаторски [illegible] саной цар.

Технико - экономически хьоьхамаш лакхдараш тІалийца социалистически декхарий хамал хьдха кхоачашдераьй коллективо доаттабеча къовсаме хьалха латт коммунистически къахьегама ша лелаш А. Ананьева кулгалду мехкдаьтта доакхта бригада. Бил бетта план хамал хьалха кхоачаш а ю мах ах бетта 1093 тонн мехкдаьттен бІаьш эзараш кубически метр попутни газ а кьаккай цар. Иштта дика хаьнг йоттайту операторашка ни. Петрова, Макеева, Копытинга кхьикар. Мал хьалхарча социалистически яхье дика хьункьамаш хакраш Сийлен десна тІа хьакхий А. Ананьева бригада.

Керла дукха тІехьайнеш В. Дроздова кулгалду мехкдаьтта доакха бригадан, скважинашта хьахьан кІаьхха ремонт и П. Левицна кулгалду участкан. Цу участка коллектива [illegible] 238 ремонтах 239 хамал хьалхак чаккхьакхай. 125,2 процент кхочушдьад цар [illegible] ремонт [illegible] [illegible] участко хьакаре къахьега Синишина керте латта бригада.

Лукхача шерашка дехь республиканей хьалзарча [illegible] болча промысла коллективо пятилетка кхоалагІча шера нийе а хамал йалха кхоачашьяра бІубенна къахьетаж.

Е. ДУНЬЯКИН,
«Октябрьнефть» НПУ производственно-техническа отдела начальник.

«АГИТАТОРА БЛОКНОТА» АРГІАНАРА 10-гІа НОМЕР

КПСС Нохч-ГІалгІай обкома пропагандан агитацен отдела «Агитатора блокнота» аргІанара, 10-гІа номер дІайоладу «Правда» газета «Политически информаци» яхача передовой статьяца. Цу тІа дувц бахача нахага ханнахьа мехка чура а дунен халкъашта юкъера а хьал дІадоваийта деанлга.

«Коммунистически болхлойн партей дунен халкъашта юкъерча Советашнена накъадолхаш» яха рубрика я хІака дена хургйолаш. Цунна кІал лаьрхІай КПСС ЦК апрельски Пленуме йийнача проблемашта хетаь дукхха а методически статьяш. «Блокнота» кхаалгІча номер тІа кепатехой парте Грозненски горкома пропагандан агитацен отдела заведующие заместителя А. Бабалджанова «Дерригача дунен коммунисташ кхотабара поввкъара лоархІаме этап» яха статья.

Мехкдаьттан химически промышленноста болхлой профсоюза обкома председателя В. Зубкова яхьай «Къахьегама дисциплина — керттерадар» яха статья.

«Белгалара дешаш» яхача рубрикана кІал а химика Денга мехка а республике я химически промышленность дегІаахара хьакхехьарча цифрайн бакъдарийн подборка.

«Идеологически балха арсеналера» яхача рубрикана кІал кепатехай Х. Мамлеева «ШагІара лекторш» яха статья.

Дунен халкъашта юкъерча хьала темина хетаь кепатехай «Балхазал — даимара капиталана накъахо» яха цифрайн бакъдарийн подборка.

Номер тІа кепатехай республикерча идеяна-политически балха хроника.

Ю. ПОВАЛЯЕВ

КЕРДАЧА ТОЛАМАШКА

Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода дуккхоча установкай коллективаш я укх шера шоашта хьалхашка латта социалистически декхараш толамца кхочашдеш. Царна юкъе хьалха латташ я Н. Ф. Чурсунов керте латтача установка коллектив. 17-ча мая дена тІабоагІача бетта четах продукци арахецаш ба установка технологаш. Планал совгІа арахийца продукци эзараш сомий маьха я. Цуа тукха тІехьайнеш цунца социалистически яхь лелаш А. Н. Артемовас кулгалдеча № 21—2 йолча установка коллектив. 20-ча мая кхочашдьай цо ахе бетта план.

Р. ГОНЧАРОВА,
Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода планови отдела начальник.

ГАЗЕТАШТЕИ ЖУРНАЛАШТЕИ ЯЗБАЛАР

Цхьа бутт совгІа за хьалхий 1968 шерах ялхалагІча ах шера газеташи журналаши ухавгІолаш яздуга доладелча гІоне. Нохай-Юрта, Советски, Сунженски, хьача районашка из болх кхьаьнца дена лерттІа вІашгІеньйоаккхаб: общественни актив а бутгара балхлой а оарцагІбаьхаб, периодически кепайоазув шорра дІадоржийтаи, кхы гІулакхаш дьа. Цунах укхаза бераат а даьхад.

Цхьабокъа. ЙІапча хьайийча республике гІоала газеташтеи журналаштеи язбалара хьал дика дарІа йиш йолаш хац. 15 май тІаккхоачаш деррига а 12,6 процент мара хилаш дунах.

Йалуга хьаьстта а ю лел Гудермески районе — 5,6 процент. Назарен районе — 4,0 процент. Грозненски районе — 4,4 процент. Ала деза за цу районашка 1968 шу доалуш язлуга в зелда дрйина хилар. Гвоздь а мела дол язлуга.

ГІулакх цу тайпара кхочаш бодаш лелав лакха йол а «Союзпечать» агентствой кулгалхоша ни. Гринина, Нальгиева, Базиева, кхьбарена общественни активах кхочам балла пайда яйбеш ца хилара. периодически кепайоазув дІадоваийтаига мела деладен хилавца. предприятешка, совхозашка, колхозашка газеташтеи журналаштеи язбалара хьала тІакхожаш ца лоаттабеш хиларца.

Центральни журналашта язлуга 3 июне, центральни газеташта дудва 15 июне. моттигерча республикански язлуга 25 июне йоттелаьтта терпаш а деш. Іалаьате сиха хе деагІа гІулакхаш де деза хьал ветераттаран тиражаш лертьерат. ШерагІа пайда яйбе беза теха дарча общественни уполномоченнаш бутгара болхлойн юрташка бахача нахьа коашка цу а утташ, газеташтеи журналаштеи язболийтилга чакхдара хьесап. [illegible] дуказ а юрташкара къахьегамхой хІана кланка балхаш хоьш хилар а кудухьа язлуга кхалшарча станашка, фермашка, даьгІенашка вІаштІехьдаккхара цІенкаштта тордаш тІебахийтанза барг ца хилар а.

Газеташтеи журналаштеи язбаларах йола

СВОДКА

Районаш	проц.
Ачхой-Мартана	12,2
Ведана	20,4
Гудермески	5,6
МалгІабика	12,3
Наатеречни	14,2
Назарен	4,0
[illegible]	17,6
Нохай-Юрта	31,5
Советски	35,2
Сунженски	20,0
Урус-Мартана	18,6
Шаьла	13,4
Шелковской	17,2
Грозненски	4,4
г. Грозный	9,9
Республике гІоала	12,6

ТРАНСФОРМАТОР-ГИГАНТ

ЗАПОРОЖЬЕ, 20 май. (ТАСС). Запорожски трансформаторни заводо селхан Красноярски ГЭС-а гидрогІирсашзераша дІалхьийтай 417 эзар киловольтампер ница бола цхьан фазах латта силовой трансформатор. Ах миллион вольт напряженена лаьрхІа а из. Гигант дІалхьара цІенар кхосехк бІаь тонн цуьб айлуш бола къаьстта машинаьхьа тІара транспортер.

Укх шера цу тайпара бил трансформатор-гигант йохьийтаргья заводо Красноярски ГЭС-а.

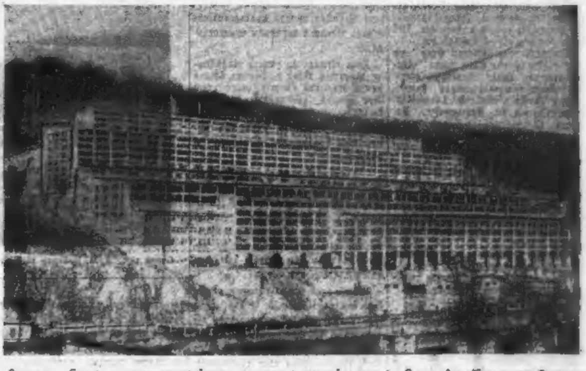

Советски Союза новкъосталца Болгаре хьалхьай 90-нел совгІа йоккха промышленни объект. 60-нел совгІаараш хьахьеш а кхелагІца пятилетка шерашка (1970 шу) хьалхь яргІолаш а я.

Сурта тІа: «Медет» яха Советски Союза новкъосталца хьалхьаь дІастаІдеш кІенду комбинат.

БТА — ТАСС сурт.

ДОТТАГІЛЕН ВИЗИТАШ

Дукха за я Махачкалерча М. Гаджиева цІерагІчен Грозненча «Красный молот» заводий къахьегамхоша доттагІал леладу. Къахьегача а салоІача а вІаши хьагІбуйх уж, цхьаьне дахьа толамий доккъанна хьоькхаме хуа, дикагІйола опыт дІахьа хийю.

Бас-каста хуа махачкалинцаш вай республике а вейбараш царшига я хьоашалгІа бахе. Дукхь хуа вІашагІкхийтача дувна. Укх шера баркалагІча апреле «Красный молот» завода къадрегахой болча кьошалгІа бьхкабар Махачкалински М. Гаджиева цІерагІча завода къона специалисташ, комсомольски активисташ, завода художественни самодеятельносте даькъа лоацараш. Завода производства тайп-тайпара цехаш дайзар хьоьхаргто, гоьода исторически моттигашка гІолаш экскурсеш йир, иштта кх. дІ. а.

Цу хана вайцига а хиина шоай дІабовхаш шоайцига хьоашалгІа хьийхар цар грозненцаш. хІаьта дазодчанаша боагІаргба ацнна ла хІаьза хьатІакхьача лала доал. Йоина болх уж шоай беза доттагІий болча. Уж ба производстве хьалха а латташ балха доккхий толамаш доахараш, комсомольски активисташ, художественни самодеятельноста юкъе хьинаре дакъа лоацараш — венфига а шоаратІа са.

ТІехьарча денашка а цига шоай хургдолча вІашагІкхетарга кийчлуш ба «Красный молот» заводе къахьегамхой. Цига дукхха кердадар, сакъердаме дол дейза вІабоагІаргба уж.

М. ХАМАТХАНОВ.

* * *

Укх денашка Грозненски кооперативни техникуме «Огонек» яха доттагІлен сайре хилар. Техникума студенташ болча хьошалгІа бьахкабар Нальчике технологически техникуме деша багІараш.

Ала дезо ер шин техникума студенташ шоайла байза шу шу мара деце а хІанзалие цхьана дукха дика гІулакхаш вовгІашьнна хилар. Нессенталла хинадо вейбараш шоай дІабахаш уж вайцига хьабьхкан.

Сакъердаме программа йола доккха самодеятельни концерт оттанр хьалшаша грозненцашта.

А. АЛИЕВ,
Грозненски кооперативни техникума студент.

ТЕОРЕ ДЕШАШ

СОЦИАЛИЗМИ ДЕМОКРАТИИ

1

Вай зама — аламло капитализмгара социализмага йола зама — вІашдухьалача шин системана юкъе лаьттар хургбоала идеологически къовсам латта зама я.

КПСС ЦК апрельски Пленумо белгалдаьккхал, исторически дегІаахаба хІанзара зама из къовсам чІоагІа ирбаларца безгалйоалаш хилар.

Империалистически реакцен агрессей низаша, эггара хьалха США империализмо, тІа-тІа чІоагІду социалистически мехкашта духьалара шоай тийша балхаш. Идеологически диверсеш делаю социализма сий доаде, дунен революционни процесс деІахара цу тІа-тІа дукхагІа еш йола воздействи мелъе. Коммунистически болама дилаш вІашагІкъоастаде а доаде а гІертарь.

Социализмана духьалара идейно-политически къовсамий юкъерча лостамех цаІ лаьрхІа хеттай антикоммунизма идеологаша демократе проблемаш. Из цхьа бахьан долаш дац.

Дукхь ха я вай идейни мостагІай фуннагІа ювь а социализм хІал экономическ «лара йоацаш хилар», общеставана пачхаьалкхенгахьара доал делга. из дегІайоадаелта Іалашде болхлой класса ниа кхоачавг ца хилар хьахьшка гІийрта ханаш дІаяха. Тамаш я, селлара дукхача шерашка антикоммунизма пропагандисташ шин иикъ вІашагІа мел кхетача Іехе а, тІемех агрессен навкъапа дунена доал де гІерт социалистически мехкаш якача хабарах вай хана дукха йах тешабе мегаш.

ХІана империализма Іалахьате йоккха пропагандистски аппарат тІаерзаьй социализм демократеца тардургъяи яха уйла аламадита лег чу южаяраи цу цхьан хадна тІа-тІа лакхлуш латта капиталистически мехкий политически режимий реакционность дІахьулдараи.

Белгтаза тамашйина сурт да: фашистски аьхка хьаккелла империализм гІерт гитлеровски тирани дІайоаккхачен холдаьйоалаш дола дакъа лаьпача коммунисташта демократ хьеха. США — Вьетнаме эвлаие тІоми шоайцига цІагІа негритянски халкъа духьалара, шоай интеллигенцена духьалара дерригача демократически низашта духьалара тІоми лоаттабеш бола мехк ЮАР-а расисташи сайгонски марионеткаши санна болча «демократе новкъосташца» цхьана демократе урокаш ала гІерта эггара кІалхарчарна кІал доахка» аламаш хьинарча политически режимаш бокъонаш гІерталхьа Октябрьски революце мехка.

Цхьанхаьа фашистски режимий латте [illegible] буржуазни демократе [illegible] общественни прогресс дегІайоалара гІулакха. ХІанзара пачхьалкхен - монополистически капитал буржуазни паргІатонаш дІаяхара накъа тІа эттай, реакци, фашизм, нацизм чу а йолаш. Нагахьа санна цу тайпарча паргІатонех хІара цхьайола хІамаш капиталистически мехкашка йисаяле а, йигаяц уж монополистически гІозарашта ларагІа-м, царна ца лоьшехьа а мара, болхлой класс тІагІертача реакцена духьала къовсахчал долаш къовсам лоаттабеш хилар бахьанце мара.

Демократи бахьан долаш лоаттабу къовсам — капиталистически мохка духьала, социализм бахьан долаш коммунисташа лоаттабеча революционни къовсамах дІакъаста йиш йоаца цув керттера дакъа. Социалистически революци кийчьеча хьалашка а, из чакхъяьккхачул тІехьагІа а коммунисташта хьатарра хьашт долаш я демократи — цхьадале, цо аттагІа хулийт болхлой класса Іальдал хьалоаккхилга, шоала гІадале, социализм дегІайоагІилга сихлу. Нагахьа санна империализм — массалолча навкъашка гІолла реакци лелалга, демократически паргІатонаш ца лоархІилга дале, социалистически строй, из хІахо дегІа ме йоагІа, тІа тІа демократичнегІа хуа.

Капиталистически мехкий коммунистически партешца буржуазно-демократически паргІатонаш леттахьа лоаттайтар духьа, монополешца леча низашта духьала лоаттабеча къовсаме, социализме демократи дани дегІа ухаш хиларах хьагуш а дІалахача ноахалашта паргІаьяна дикагІа дола демократически хІамаш шийна чулоацаш болча дунен халкъашта юкъерча болхлой класса органически демократизм.

Империалистически пропаганда ший низ мел кхоачар цу социализма общественно-политически устройство буржуазни демократе бустамца вийсье тІерхаш. Цо дегІаахара гІулакха буржуазничунгахьа эволюци е еа социалистически демократе яхаш вІашгІехьа ца хилара анлахача ценвоажхаш долча хабаршка дІакхачиедьаь гІулакх.

Цхьабакъда, лаьттен тІарча бакъ лувш болча наха бІарга а гу, ха а хоа, социализмо ший строй — бокъонца йолча демократе строй хьаьлга, марксистско-ленински хьехамдарца тІа латташ цун ший демократизма бустамаш долга.

Демократи дегІаахара боарам оппозиционни партей дукхалцен политически хабараш дувцарий гІарацен бусташ болча Малхбузен идеологаша санна а ца лоархІаш, марксисташа-ленинцашца демократи доархІ дерригача Іаьдал халкъа кара хилара, политическа решенеш кийчъяра хоамбоалаш йола воздействи яра, пачхьалкхен политика чакхйоаккхача юкъе мкьарчал доацаш дакъа лацара ферригача къахьегамхой йиза торо хилара.

Демократи боь е хара хилар коммунисташа къоастаду цуа хьакъехь официальни декларацешка дІаяздьарех къоастадь ца Іеш, эггара хьалхарча аргІанна аламашта цо бокъонца луш долча экономически духовнни рузкъай хьесапехьа хІамашка хьежжа а. Дукхьал цу дога долаш яхаьа В. И. Ленина: «Пролетарски демократи [illegible] демократичнегІа я моллагІча буржуазни демократел; Советски Іаьдал миллионаш демократичнегІа да эггара демократичнегІа йолча буржуазни республикал».

Демократи цхьа ший тайпара вер хІаш дола хІама е холе доархІаш болча буржуазни идеологий уйлаш тІа а ца латтаж, коммунисташ доархІ бокъонца йола демократи — социалистически демократи — из социальни хІалхаа аргІиолахаш, цу дегІаахара объективни законоферность, вай социально-экономически системах йоахха потенциальни торонаш йизагІа хьагучабхара хоадамбоалаш йола средство хилар.

Социализм чІоагІъярца, общество экономически духовнни тхьаларца, халкъ морально-политически кхетадаларца, социалистически дуненна вийса доагІаш мел дола хІама, капиталистически Іазолга кІалхара а лаькха аламлена социальни кортамухьале алара аьттув боаккхаш, мехкаш дІалувнара тІемаш, агрессе моллагІа формаш хьал ца хьайтара тІадерзадаь мел йола хІама марксисташта-ленинцашта белгтал демократически да, хІаьта цунна духьале ерш мел дола хІама — антидемократически, реакционни.

2.

Социализма евлан тІара хьайоагІа демократизм, цун экономически строй — производства средствай частни доалахье дІаяккхарца хьарий, Социалистически доалахье къахьегаш эксплуатацех мукъабаккхар — сага бокъонца йолча паргІато керттера хьал.

Эггара хьалха социалистически производственни отношеней сфере белгаллуьвлаш дола социализма бокъонца йола демократически моІам. латт халкъо Іакхолаш дола деррига вахара рузкъаш цо деррига халкъа, къахьегамхошта, аллха царна телаш хиларо. Демократи, яхаьа Ленина, политически хабарех латтам, экономически бакъдарех латт. ЛаьрхІа воалалой тамаш а къахьегамхой реальни доходаш лаатъара, докача кваотирни нахьах чуІе моттиг ялара, алапи а тІехьа отпускаш телара, къоанала е цамогаш хилча Іалашбаьа, мах боацаш образовани декхайерех медицински гІулакх дарех. Потребление общественни фонда чотах цу тайпара тайпара хьагІйна техар хьерш социалистически строй болаш хьеккача укх шоатке итт шера советски нахага хьалчача материальни рузкъай боккха боарам.

Социализмо экономически рузкъашца цхьана сийлахь-йоккхий духовнни рузкъаш а денах советски наха, культуран карагІ мел дІахьича хІамах кхебаь уж. Социалистически хьалха тІехьабисе, берриге а хІана бапар ацна йоазув-дешар ца хоаш хиннача мехках берригенашта йоазув-дешар хоаш бола мохк бар, знанеш шерра дІаярхар, массанахьа а къахьегамхой квалификаци лакхъялар, ший халкъа интеллигенци хьалар, массане культура дегІайоалар — карагІахьнача цу сийлахь-йоккхийча хІамай мах боарам боацаш ба.

СССР-е «сага паргІатонаш» Іохьекхаш яхаш антикоммунизма идеологаша цу хьар харцду вай вахара накъха берригача доаттамо. Советски сага духхьал деррига вахар из Іовьча мишн хьехча къаведалдаьна йоадча хана общества цун кІоарига йоакхо ен да, Советски бераша дІахийцага долча хана денз шорта берий учреждене, медицински новкъостала мах боацаш Іалашду уж. Вай мехка школе деша гІоаген юкъера образовани йоагІажча капитализм санна хала къоастае езаш йола проблема а йоацаш, деккар да. Советски сага хьалхашка оттаи буржуазни мехкашкарча итташ миллионаш болча къахьегамхошта ирагІа йола проблема а хинна латта — болх кортабарах, къахьега бокъо хаарах дола шо. Кхоанарча денах бола тешам боалг, вай сага фу хоаш хІама дац. малхбузехьарча цагІа къахьегамхочо гетаргьдола [illegible] медицински [illegible]

Вай мехка вІашагІкьаьнача цу сийлахь-йоккхийча хІамашца, советски нахара берригача тахья бокъонца лаьрхІа сага хІама, цун иикъ, творчески [illegible] реальни хьалаш, капиталистически строя ец белгтала [illegible]

Социалистически демократи къахьегамхой хьатарра [illegible] политически гІулакхашта. В. И. Ленина парте керттерча программаш декхарех [illegible] беррига къахьегамхой пачхьалкхена воал дара юкъеоалла.

Финансови [illegible] цу къестадеш. Къахьегамхоша [illegible] общественни гІулакхаш. Болхлоша, колхозхоша, интеллигенце хьинаре дакъа доал производствана доал доа. Из а из, буржуазни строй [illegible] бокъонца йола реальни демократи. Иштта из из политически гІулакхийн культуран хьалаьен дикъе а.

Беррига къахьегамхой шерра политически гІулакхашта оаьхьоар, массеба дегІаахара демократи дегІакхувзар шийна хьалхашка оттадаь берриге а демократе кхараш кхоачашдара социализмаш эпача ходдамболлаш долча хьалех цаІ за. Цунах лоьт социалистически система экономически общественно-политически механизмо берцате болх бера керттера фактор. В. И. Ленина яьххача тайпара, киттам миллионаш болча хІама кхоллари хьалкъало хьахувзийт эггара сийлахь-доккхагІен гениальнегІен долча хургдар горал б-арам боацаш сий доламагІа дар хІамаэ.

Демократе проблемашта аналич еча хана, социальни чулоацам болаш дола ча нигъарча зешел социалгІа, терминашка дарегаш хІара къаьстта хьайицача социалистически мехка из дегІаахара исторически хьалаш а.

Социалистически демократи — исторически дегІаухь продукт. Из дІалоттар, цун шерала кІоаргала дукхалаш экономически, [illegible] [illegible] производственни культуран дегІаллара боарамца. Социалистически революцен хилале цуьхха хьадагІа деш мехка вІашагІеркьанача историко-политически [illegible] социалистически мехка хІара белгталарча цхьагІа экономика дегІаара боарамца къахьегамхой материальни Іалашбарца, цун сакхетамеи культуран боарамца, общественни [illegible] лоаттаэца, мехка дунен [illegible] юкъерча хьалаца, дукхахача [illegible] дукхалена за.

Из ца кхетадар [illegible] вІашагІІехара кхерамна. тІаьхьа практически цунах хьала тарлуш [illegible] тІехьале. — социалистически демократе цхьайолча саргІоний мах бара [illegible] хургя.

Советски Союзе социалистически демократе йола деррига а 50 шу мара дац, хІаьта кхыча социалистически мехкашка из йола кхо а кІеззагІа за а. Ше чІоагІъеннача тІехьагІа цун цу сахьате вІашгІеІзально буржуазни демократена гарга [illegible] дену сенаенца ший хилар хьахакха, цхьабакъда, цун шІан дакее а даи (

«СЕРДАЛО»
8-гІа оагІ., 23 май, 1968 шу.

СУНЖЕНСКИ КОНДИТЕРАШ

Наьсаьа санна Сунженски района Орджоникидзевски станице шоаш яйнслой, кондитерске а дака шира кийчъяьча кагий хӀамаш чам баьккхар могаду оаха шоана.

Цхьабакъда, пул хьалхагӀа къежарга шо отзывай книжка тӀа. Укх тайпара мутӀарч кораваьгӀарга шоана цу тӀара: «Бозза нах ба сунженцаш! Бакъан хӀамаш кийчъяра говзало гӀалбнтаб фусамдай а хьаьний аь. Из йоазув лаьраш ба Нохч-ГӀалгӀай драматически театра актераш Костоев, Гулиев, Леннев.

ХӀаьта Асеновски консервни заводе коллектива цӀерагӀа Бирюкове яздаь: «Сунженски кондитерске коллективо маьогта дукхагӀа чам болеш хоаш кондитерски хӀамаш кийчъяр дов ухона. Баха доккхал лу!».

Из дерригга а кондитера Михаила Исаевич Ахмировнен цун кулгалъгӀа бола бераштъ, цхьан хана цун ученикаш хинначештен доагӀаш да.

ХӀаьта ученикаш кӀезига бац Михаила Исаевича. Вай республика ерригача районашка хӀана бац аьнна ба уж. Курчалое бола беш ба Умалатов Ризван, Советски районе — Ахьядова Нуржан, Мурзнёва Томусл. Науре — Луганская Надежда. Бондаренко Любовь. Кондитерски говзал йоаккха хиларна цӀи хаза я Дукха-Юртий совхозера Титоренко Надежда.

Цу шоасане в айхха буваьж доштаьг шоаьнта говзал ениачуцца. Из водна боагӀа, цунга письмош лаьу, хоаш мишта кийчъерга, басарш мадагӀаш техача хозагӀа хургьа, торташ цӀражнеш дерза сорташ мишта кийчдерга хьехар дех...

Кочегарала бола я беш, кондитерски гӀулакх Ӏомадаьз Михаила Исаевича цӀе а. КӀезиг-кӀезига луш лаьбьелар говзал. ХӀаьта Орджоникидзевски станице кондитерски цех хьаьллача хана кхы сага цӀоукъостал ца оацаш шо бола бе Ӏомаранна ца Ӏеш, ученикаш Ӏомабе хоам а вар Михаила Исаевич. Мишта из говзал Ӏомийр цо хӀана шийна бола беш болча Пимоновна Мария Максимовнана, Табаева Раиса Николаевнана, Васюк Надежда Ивановнана а.

Вахача наха мукъа укх тӀеххьарча шерашка шоай цӀи цӀоагӀа хӀаьхаийтай кондитераша. Цар лакъа ца доаццаш дӀадоьлаш ихьанка саг йоалларжйр, ихьанкха ипевиа. Тхоца къамаьл деча станицерча ихалмаьха Совета председателя Мария Яковлевна Строковас аьлар:

— Тхона цар мел доикха помкъостал ду шоана хьоре! Саг йоагӀаш-йоаш ваа хӀама кийчде дезаш моттиг ийсллу. КӀезигагӀа эше а, 30 торт ед! Мел дукха къахьетам хургбар из цӀен-поацошта! ХӀаьта хӀана сагота деваш хӀама лац, наха заказ дӀаделча. Йолла хӀама кийч а йийш Ӏоюла тхона.

Вахъделаш да, шоай говзалца белгала цӀи хезай сунженски кондитерий. Уж бар Науре Къилбаседа Кавказа ломсаш меадерий съезде баькка рашта даа хӀама кийчдеш хиннарш. Кондитерски кагийча хӀамай йоаккха выставка оттайир районе цхьа юрта Ӏоахама болхаой Ди белгалдоаккхача хьаь. Уж кондитераш бар «Победа» яхача сунженски колхозе «Ширега ди» яха выставка оттаеча хьаьрагӀа дахха лаьцараш а.

ХӀаьта «XIX-гӀа партсъезда» яха колхо замо лелае КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС юбилейни памятни байракх оаш хана цар кийчъяь торт мишта яр!

25 килограмм еза яр из торт ваьча, хӀаьта цун эттара тӀоагӀагӀа белгалдоалаш хинар фу хар аьлча, из тар, из байраку дӀаьвдина хӀама туйла да кондитераш хӀаманча сурташ ху тӀа хьаьхъехка хилар.

Михаила Исаевич Ахмиров кӀала лархӀа а доалӀаш республика цхьарча потребительски кооперации хьиагӀа болча кондитерски цей доаржӀаш ра.

Цхьа басьан доацаш дац уккхана, кондитерски цех болча Сунже ученикаш кийчбеш хилар. Цар кондитерски гӀулакха технологи Ӏомаьв па Ӏеш, кердагӀа йоаха техника а, оборудовани а Ӏомаю, бухгалтерски отчетность, учет Ӏомаю, шоай политически образовани лакхъя.

ХӀанале а 25 ученик Ӏомаргь хьанаб из кондитер. Дукха за аладеха вай Нохч-ГӀалгӀайчен еррига потребительски кооперации кадраш кийчъю база а хинна дӀаьттоаьча сунженски кондитерски цех.

Михаила Исаевича тхога хьахьурк шуй кулгех лаьлна бериет. Торташ а. Массе тайпара я цар цӀераш: «Бурортный», «Сказка», «Бисквитный». Пирожнеш тӀаккха! Уж лаьрхӀа а аргьаш: бисквитни, заварной, кремови, песочни. Заварной будкаш!

Морза хӀамаш эца Грозне ухар хьалха Орджоникидзевски станице баха нах. ХӀанз бац уж цу гӀулакха цига аха безаш. Шоай продукци кхычча кортгашкаш станицешка а ухийт кондитераша: Троицке, Нестеровске, Карабулаке, Ассиновске.

Кондитерски гӀулакхах лаьна хоавьшь рецептали книжкаш кӀезига яц Михаила Исаевича. Цу тайпарча книжках цхьанне цӀи я — «Бедах ю хӀамаш». Цу тӀара Ӏомалуш а бола беш а ба из. Ше хьаю цо торташ, тӀа георгинаш, ромашкаш, розаш, хризантемаш яхача зӀавай сурташ уерадеш йола кепаш а.

Къаьетта дукха хул заказаш куцъа леташ гаргагӀертача хана. Цхьа торташ а шовзтиъе оттаега айкхочаш а ваьр ху! Дика цӀи хаьийтай шоай сунженцаша! Укх гаьтарча хана кондитерски цех шерлургйолаш я цига, керда оборудовани оттаергья, хӀаьта цунца цхьана уж ерига чам бола хӀамаш а бахача наха дукхагӀа хоттараш хургья.

С. ВЕРОНИН.

Дукха ха йоаццаш Нохч-ГӀалгӀай книжни издательства араяйнна «Ӏаьнна хьалхагӀа лоиз вай залига кхачалца долча Нохч-ГӀалгӀай АССР исторе очеркий» хьалхара том. Из кийчдийнад Нохч-ГӀалгӀай исторе, мотта, литература, экономика Ӏилма-толкама институто. Нохч-ГӀалгӀай историкел совнагӀа из том кийчдеча укъе дакъа лаьцад Москвера, Ленинградерча, Тбилисерча, Орджоникидзерча Ӏилман болхлоша. Нохч-ГӀалгӀайчен исторе очеркий хьалхарча томо чулоац 1917 шера март беттага кхаччалца йола ха.

Боккха болх баьб Нохч-ГӀалгӀай Ӏилма-толкама институто. Цо кийч а баь арабаьккхаб диалектически исторически материализма методологе лархӀа тӀа 1917 шера февральски революцега кхаччалца долча Нохч-ГӀалгӀай АССР исторе керттера метаж кӀоарга хьайийлаш дукхагӀа хьашт хургйолаш формехьа оӀаштӀехьъаьхаш бола пайдане Ӏилмар болх. Авторий коллективо хьаьстта уйла тӀадкхийтай Нохч-ГӀалгӀай халкъе Кавказе дахача кхыча халкъашца а cийлаьь-доккхача эрсий халкъаца а доаттаьача историческу бувзамашта анализ яра дешаьта.

Сийлахь-Боккха Октябрьски социалистически революци хӀаладехьа шоай йоазув-дешар хинназац нохчийн гӀалгӀайн. Цар къаьнарен юкъерча бӀаьшерашкарен исторе хадара, авторий шерра пайда эца бийзар археологе, этнографе, лингвистикан даннеех а кӀаьта мишта грекий, Ӏарбий, гуржий, эрмалой, кхыча мехкашкарча йоазон источникех а. Нохчий, гӀалгӀай, терски казакий XV-ча бӀаьшерел тӀехьагӀара исторе хаьча хана пайда эцаш корттера хьанен Кавказ карараьача хьахара йоазон источникаш я.

Историкашта, пропагандисташта, школай культура учреждений болхлошта дика пособи хургйа нохч-гӀалгӀай халкъа исторе очеркех къаьхьетамхоешо а яхурш йоагӀача тӀехьарна а коммунистически кхетам баламба хьа беча балхе тӀа. Цар тӀара кийса хоаш кораяагӀаргда цаьрна нохчий гӀалгӀай хьаьберцача меттига, классашта бекъабиларца, моттигерча эксплуататораштъ дукха, царгазо Кавказе ледаьча колониальни политикана дукьа лаьхьегамхора доттаьаьча ирача къовсамца, мишта кхыча лемашца дукхалаьна долча хаттараьта.

«Ший социально-экономически политически легӀаазарга хилачах ахача феодализма эттара лохагӀча лагӀа тӀа хиннача Иранаи Турцеи лакхагӀча лагӀа тӀа лаьттай Россе. Цулуьа Россех дӀакхетар прогрессивнегӀа дола гӀулакх дар Къилбаседа Кавказа доахаш халкъашта». В. И. Ленина цу дешашка хьежжа очеркий автораша боккхача каьйолча материалаш дӀ теналеш хьалхьекхаб Кавказ а цу дакъе Нохч-ГӀалгӀайче а Россех дӀакхетара объективно-прогрессивни доархӀаш.

Нохч-ГӀалгӀайчен исторе очеркий хьалхарча томаш къаьхьа дешаьлеш тӀа авторски коллективо лаьу, сер санна дукхьаьшца кертехьа арабоаккхам болча боккхача исторически балха тӀа дӀадовзамдана, цуйса доалаш дор хӀамаш цаь-нехье ца нийслуш хусарздаь».

Белгала, тоьал дукха цуйс а цу цу цӀенхаштарча балха тӀа хьашт доала гӀалдам. Тхона хетачех, уж дӀахоачамдаь дисаш нийса доацеш хӀамаш хилара бахьан института а хӀаьта мишта книжни издательство а техническ редакцеш болхлоежахьара цхьаьа доархӀане болаш исторически бола — Нохч-ГӀалгӀайчен исторех йола очеркаш кепатодара гӀулакха терно ца яр тесса автораш да. Дукха арахьча тайпара очеркаш кийтъеча дукъе дакъа лаьцад авторий йоаккхача группа. Цхьа хӀама эрийнача гучаш ихьанцадаа кортош а кортошка юкъе цхьанийолаь параграфаш а тайп-тайпарча автораша язъяри, цар шоаш наьнаш болча событей, фактий, положеней бувзам лердтӀа оӀаштӀехьа ца бенхари. Мишта из а да дакхе белгалаьха дӀахоачамшинна дисаш нийса йоацеш хӀамаш хилара бахьаненаш цаӀ.

ХӀамаш дураьарено вай уж ихьалаша кӀоачамбоацарам. Царна юкъе дукха да корректорски гӀалаташ. Масала, 38-ча статья тӀа укх тайпара предложени я: «Малхбоалехьарча автораша Ибн-Рустен Бекрен тешал ху Серир (Дагестанера хӀалзара Авари) ихачаркара Алане кхачачалца къахьдеш кхаь бути бахьан ниихь хинна хилара». Кетаргаьа уххаза Аварей, Аварн мьй.

87-ча оагӀо тӀа йоах:... «бусалба къамаш Кавказе дахача эрсий халкъаштен кхыча лерста къамаштен тӀа а хелхади». Эрсий халкъан дац, цхьа эрсий халкъ мара.

97-ча оагӀо тӀа язваь: «Картвелкъале бахьан замаш лоамароша лоаттабаь къовсам советски исторически литература тӀа революционни болаш санна лоалхӀаш хиннаб. цхьабакъда, цхьан дана исторена дукхьалара дӀалат лаьд из къовсам феодально-клерикальни агентурий полицешкара бохкха а гӀерта...».

Лоамароша шоай картавукъале бахьан воллаш лоаттабу къовсам советски исторически Ӏилман чу дархӀа а лаьрхӀаб, лоэхӀа а лоархӀ колонизаторшна, феодализмана дукъьалара къовсам санна, цхьабакъда, ревалюционни оӀазна а лаьрхӀабец, хӀана аьлча из мишта ца хинналь.

132-ча оагӀо тӀа аьнна: «Мишта 1872 шерре а тӀехьа гуулькар къаьетта совещани... «Цига хьахилар... Нохчашкахьарчен ГӀалгӀашкахьарчен сатем бохашаргӀа болча лоамароех бӀенаш кӀашагӀдахен уж Кавказа арадахен, цу гӀулакха 1877—1878 шерий эрсий-турки тӀемах хайиф а эцаш».

Кхетаца дац, Нохчечен ГӀалгӀайчен сатем бохашагӀа болча мах нукъайнар дукха 1877—1878 шерий тӀемах пайда эца 1872 шера мишта лаьрхӀа хиннад.

Кхыча бесса аьлча, найрах ала нохчехи гӀалгӀехи, цхьабакъда, очеркаш тӀа цуна меттел царех харцаьа аьннад цӀа. царца (оагӀош 49, 281).

Очеркашка боккха кетар болча нохчийн гӀалгӀайн лоамашкара шаьрача Ӏоккхадахара хахах болча деша. 59-ча оагӀо тӀа аьннад, шаьрача лаьттанпка нохчийн гӀалгӀайн баха хоаьшара процесс XVIII-ча бӀаьшерено чакхбоалб, 63 оагӀо тӀа яздаь, нохчийн гӀалгӀайн шаьрача лаьттайтъ бака хубиаш бар XVIII-ча бӀаьшеренен XIX-ча бӀаьшерен хьалхарча ах бӀаьшеренен аьнна, 118-ча оагӀо тӀа йоах, шаьрача лаьттанка баха хубиаш процесс XIX-ча бӀаьшерене а чакхъаланна яр.

95-ча оагӀош тӀа аьнна, Назранера гӀоагӀале Шолжа корте хьалъяьй 1817 шера. Из бакъдолчунца нийса дагӀац, хӀана аьлча Назранера чӀоагӀале хьалъяьй 1810 шера Шолжа Назран хьалхетта.

146-ча оагӀо тӀа йоах... [illegible] Г. Цагоева доарна [illegible] кьа йоацача къела мехк» аьнна. Из гӀолат цу. Йоацца мотущех Г. Цагоева [illegible] нахаш. «Сердало» йоацача къела мехк» аьннад». Воаца 1913 шера БурутӀа арадаьрийа Г. Цагоева [illegible] шера шо а ца йий «Сердало йоацача къела мехк» яздр.

138-ча оагӀо тӀа аьннад. Бересьюртара Петровске баха мангишеш 1894 шера баллаб, цхьабакъда, махарра аьлча. 152 оагӀо тӀа яхача тайпара, цо баллаб 1893 шера. Цу оагӀо тӀа цхьацха бекъе а йоацаш аьннад: «1893 шерага кхаччалца, вешта аьлча машинаш баллалца йолча хана дуьнен боахаман исторега юстара лаьттай Нохч-ГӀалгӀайче». Эрсий капиталлизм дукха а хьалхагӀа енай Нохч-ГӀалгӀай чу, хӀаьта цу хьадъехьа 142 оагӀо тӀа теьалдаьа дов чепалеш а аьннад. Цуаьт — Нохч-ГӀалгӀайчона, реформа болча хана, В. И. Ленина аьллача тайпара «...меххаьтен промышленникий, чхьагӀарца бахар ерий, кӀалеи тхьанихйн фабрикантий кохц хулаш баьгӀар...». ЦхьанаьаьгӀа аьннар моллагӀчахьа ца ослам шоай говраш болгӀча болжимаб цукхалах йола лаьнлеш а.

156 оагӀо тӀа йоах: «Нах-нанто тахьартош ушталш ихараш тӀехьа хахарча боахама налогашкеш хушйаш ца маг-магахьа мара дош хиннадаш лоамараш. ХӀаьта, нагахьа санна деш сахьача а. тоьлаш деш хиннад. совкерзаш шо а лоаина лоаадбош хинаб. Вайнаьха махкаре цу гӀулакх баьзар аьлча, нийса хинна».

Из фу кьекал ба — дуьнен боахамаш воаккхаш бер? Саг боагӀача йолча сакъерза а халар ду а йоаш хӀама яц, вайнаьха махкаре нийса гӀулакх сенаураь доархӀ цуьнах?

163 оагӀо тӀа йоах. БуротӀа болча шаьхьагӀа Назрань, Грозный, Гудермес, Самашки яхача станицашка гӀоалла ялат дӀадахьаьз 1894 шера — 1261 пунт, 1898 шера — 2002, 1908 шера — 4232 пунт. Из бакъдац. Укхат дукхаь а дукхагӀа дӀахиллаьд: 211 оагӀо тӀа йоалаьача даннех аьхха 1898 шера Назрань яхача станице гӀоала дӀайиихьай дукхьал цхьа тхьажиӀаш 1246 эзар пунт, Грознерча станице гӀоала 125 эзар пунт, Гудермеса станице гӀоала 33 эзар пунт, Самашки яхача станице гӀоала 200 эзар пунт.

217 оагӀо тӀа йоах: «Халага дахача Нохч-ГӀалгӀайче цочаьхьа Россех дӀатохарна кийсъеннарна реформа йолагӀача юкъагӀа»... Из а нийса дац, хӀана аьлча ГӀалгӀайче Россех дӀакхийтай 1810 шера, хӀаьта Нохчече 1859 шера кхийтай, вешта аьлча 1861 шерара реформа йола а дӀалехьа.

222 оагӀо тӀа цхьан метте аьннад, 1914 шера цхьахьаьтта йоазача промышленносте бола беш 8188 саг хиннад, шоллагӀча метте — 11900 саг. Воши дац, шорта маьлхьа нораз тешарга.

265-ча оагӀо тӀа йоах, 1862 шера [illegible] Александровске [illegible] бувзараш язъяь. 1862 шера хана [illegible] доацаш дац из, хӀана аьлча [illegible] из [illegible] а гӀоалагӀа аьна, вешта аьлча 1870 шера.

293 оагӀо тӀа аьннад, 1913 шера нохчашен гӀалгӀашен эзар хьаьшта шоай бераштъ 545 эзар саннад школаш хьаьлхара хьакхьоаь «ХӀаьта ше дезар 1,5 даьтъе кхерчаше оӀаштӀехьаьльннад». ТӀаккха, дезар 150 процент кхоачамбаьллур ха-кх из хӀаьта. Из хила тарлуш дац. 294 оагӀо тӀа аьннад, 1914—15 шерашка Нохч-ГӀалгӀайчен территоре тӀа бола беш 153 общеобразовательни школа а училище хиннай.

ХӀанналца хьа пропагандистски литература тӀа, вовладашка, совещанешка, конференцешка, периодически издательства аьхал, революци хьалаетьа доржнешка а нохч-гӀалгӀай бераштъ хьа из едаш доаттаьа школаш. Терски школаш сортаге а мишта мара хиннацш: цаӀ — Бурув-йоа Шолжа-ГӀалай тӀен. ДуттӀаьккха дезар 153 школа а училище мичара аьлха а, мичга мел доиргаш хиннай, хьаь кхетах дедешд уд, и. кх. дӀ.

Очеркаш тӀа дукхалоарьаь нийсау ца оаьпш, кхьанамбоача маттигаш шоайла оӀашпухьаьле ец, текст йоацча кхакхари хулийтона массо тайпараш маза керттагӀдоаьдаьга. Масала, 10, 11, 12, 15 оагӀош тӀа тоаьзаза кертагӀдоах дешаш: «Къилбаседа Кавказе, цу дакъе Нохч-ГӀалгӀайчене а. Къилбаседа Кавказе, белгала аьлча Нохч-ГӀалгӀайчене».

32-ча оагӀо тӀа аьннад — сийлахь доа дагйоагӀа хана чаргалый шеуставиа Эльта аьннад, хӀаьта 278, 279-ча оагӀош тӀа Ктта аьннад.

Нохч-ГӀалгӀайчен исторе оаь дӀахо бола беча хана, тхона хетачох, укх дехьа боалаларра алалашна хил чамбоаццараш, гӀалаташ дӀадаха а очеркий шоллагӀа том араяле кийчъеча хана укхалкорга хана доалагӀа хьаьйиьйтора доаьа хӀама за а хеза институто.

А. ГАЗИЕВ.

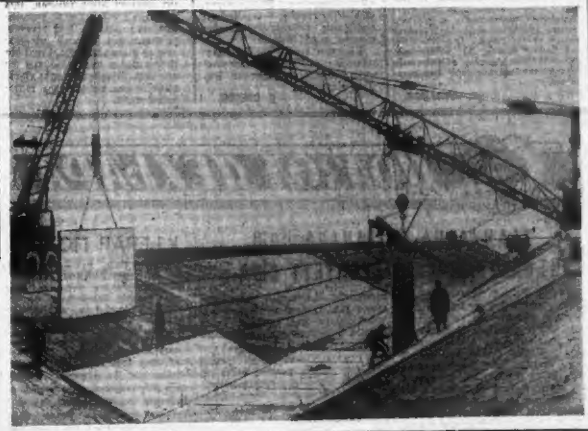

СЫРДАРЬИНСКИ ОБЛАСТЬ. 50 шу хьалла В. И. Ленина куяг хьаьйд Совнаркома «Туркестане хий дилла ра бола дӀакхоллехьаьккхара» декрета. Бердача къахьегама толамашца белгалъаккха дорхӀ юбилей Мецача аьрара мелиораторашъ. «Янгиерводстрой» яхача треста коллективо лаьрхӀад боамбена хьалхара лулача хайна хий екашка кхачийта. Из хий Сырдарьера Южоголодностепски каналь хьалхарча гаьгӀа гӀоргда.

ХӀанз канал чухнахьара кхоллаш латт. Хий дукха чу ца дейта шерра пайда эц полиэтиленовни пленкаи бетонни Ӏаькъилгеха.

Из тӀехьа кӀоаргагӀа дьесача арена чуболх экскаваторщикаш, планировщикаш, монтажникаш, Цар тьалгаь коллекторош, оттаду хий чугӀолда дӀаухаргдоза апараш.

Сурта тӀа: кана чура кхоллам латт.

А. Герасимов сурт.

ТАСС фотохроника.

ДУКХАЛ, ДИКАЛ, ЯХОМ

— мишта я кога гӀирс беча Харьковски производственни объединене къахьегамхой дерза. Пен дӀабаьнначуз тӀехьагӀарча хана кога гӀирсий 100 миллионни пара арахийцаб уккаш 20 мае. Цу дийнахьа шаӀача аьлл телата ботинкаш ах ботинкаш хьалхара бӀаь эзар пара арахийцар горел Мерефе объединене кердача механизировании филиало. Ер цу хьалоиламча дена объединене коллективо планаш соагӀа кхоаьча безалах хьабаь 50 эзар пар соагӀа кога гӀирс.

Объединене закройщик цехе бола беш а толашагӀа йолча опыта йаьь школа. Предприяте лаборатори конструкторгӀаьа тоа а ца тьаьача пирупӀоаш оттачаш дӀатазара методика йола хилийтай цӀенех пайда эзара еррига Союза нехьара норма цуй яресшмее. Цул соагӀа, къаьетта хьалхьа цехе отходех а сахьеташта боахха миллионаш секаргаш, тайп-тайпа технически шайбаш, прокладкаш, агагӀа дӀашкаеттийта гӀоараш.

ХӀанз объединене арахеш цо бӀаь соагӀа тайпа цаӀача наьха, кхалнаьха, берий кога гӀирс.

(ТАСС)

по шуй беркат кхоллара формаш хӀенале ерригаш а хьайийлаш ахилта. Хьалха цунна помукъарле йора кайниша, масала, воваш долча историческ хьалашка, эттара хьакха шоллагӀа дуьнен тӀом хиллаьца йолча хана Советски Союза дукхьала деттаьш капиталистически гом хинна хилароХьалха коллективни кулгалдара принцип телхайора, социалистически законность телхаеш моттигаш яр. КПСС-о ленински принципиальноста ца хьагучадьхьар уж гӀалатраш кхачамбоацараш, дӀаьаьхар уж.

СССР-а Ӏальмата доккхий экономически, социально-политически хӀамаш даргӀалар бахьан долаш хӀанзарча хана хьа а хилийта, беркате пайда эцаш я советски, социалистически демократи, вай паччахьалкхел дӀахо дегӀаьхувлара торонаш.

КПСС Программа тӀа парте XXIII-ча съезда решенешка белгалбоаккхаь вай дерригача халкъа паччахьалкхе дӀахо чӀоагӀъяра, социалистически демократи маьотта дегӀаьхувлара доархӀам. Дерригача халкъа юкъара советски паччахьалкхе — пролетариата диктатура паччахьалкхе дегӀаьрца раданагӀа хьахила доагӀаш хинна хӀама. Цхьаькха корта боацаш гӀулакх да дерригача халкъа юкъара социалистически паччахьалкхе пролетариата диктатурана дукхьала а дьаьш хетийта гӀертьага, хӀана аьлча уж айхха шоайла исторически бувзам болаш а цаӀ шоллагӀчунга йоалаш а.

Марксизмо-ленинизмо керда общество хьаьлъярь керттера герз санна доархӀ социалистически паччахьалкхе. Цунна белгалйоаьлаш ца дӀахо из чӀоагӀъяьза ярг ца хилар, из ца дейя социализма мехкех моллагӀа а толаме дегӀабдалдара уйлаь а хьашт дац. ХӀанзарча хьалашка социалистически паччахьалкхех цун ерригга органашъ чӀоагӀьяна арг ца хилар бакъдеш доацар мазарра аьлча империализмахара къовсам ярлуш латтача хьалашка социализма бера герз дӀадаккха гӀерташ ва.

Коммунизм хьалъеча хана социалистически паччахьалкхе дегӀаьхара дерттера доттаьш — из социалистически демократи масса сагӀерахьара йоаржари эргайоахаш тоаяра, из кӀезиг-кӀезига йоалаш коммунистически общественни самоуправленега хилар.

III.

ХӀана а нийсху демократе классови маӀан ца кхетадаргара хьайоагӀаш йола гӀалитера уйлаш, из бахан доалаш «моллагӀа» демократи, цуй классови чулоацамца бувзам боацца «абсолютни» демократи санна из дархӀар. «Абсолютни» демократи дӀахха а хинназац.

Классови общество, хӀаьта долче, политически демократи а [illegible] мел йолча хана цо хьаллоацам хургда моллагӀча цхьан классий лелаш хьаштаца.

Абсолютни паргӀато вешта аьлча тӀалаар а доацаш дагга меа декар доал деча классий хьаштамна тарлуш доацар ше торо хила йиш йолаш яц. Социалистически общество, масала, дӀамаха а хулийтаргьац, цун овдангарча хьаштамта дукхаьдерзаьлча гӀулакхашта паргӀато: тӀема пропаганда, общественна дукхьалара гӀулакхаш — социалистически доалахьена тӀакхувар, саг вер, хинаш лар, паччахьалкхен хьаштамта юкъе деш, дуьнен халкъашта юкъера цун сий лохдеш даьа гӀулакхаш, и. кх. дӀ. Дискусси хила йиш йолаш дац демократе шин тайпах — социалистически а буржуазни — махагӀа я ахаьний, къахьегамхой хьашташка хьежжа яр хьача деша. СССР-е социализм хьовш лаьккхача ах бӀаьшерен социализма кхыча мехкашка толамаш доахаш цо хьаькхача тӀехь ниха цу гӀерта йолча тоаш боххаьна хьахьехкхай буржуазни хьалхашкара социалистически демократе исторически совле.

Социализмо шерра беркъонаш политически паргӀатонашна тӀа къахьегамхошта. Цо юкъера из лаьккхарал совоӀа, общественно-политически вахаре хила доагӀаш дола гӀулакх санна чӀоагӀа метталеш да боахамы культурен дегӀаьхувлара тайп-тайпара проблемаш, еррига паччахьалкхен доархӀамара хоаш санна, мишта моттигерча доархӀамерa а долча законий кхыча решенеш проекташ шерра маьцага. Вай пешна В. И. Ленина гӀордаьниача дешашка хьахьехкай: «ГӀулакхаш чакхдахача цхьоагӀо, дуьнен критика ел мукъа балар».

Гертара дика кхетадеш да, творчески аькъаш лохоча дийнача гӀулакха тӀа бакъахьара критика харцахьарчох, кхетамера предложенеш кхетамо йоацачарех нийса хьахьоастие массаза а оӀаштӀехьаргдоацилга. Мотача моттигашка «шой критикашта критика е» бекъо я коммунистически царте, социалистически общества кулгаллара низ, дукхача къахьегамхой овлангара хьашташ хьаллоадар из хилараш ушра. Из тайна партийни критика а мишта социалистически демократи хьаьлехкаш йола форма я.

Овдангара деца хуцадеххаз вай мехка социальни сибат. Цхьабакъда, долаш я да, дерригача дуьнен тӀара антагонистически классаш дӀахедаца йолча хана хургдолаш а цо общественни вахара моллагӀча гӀулакхаца классови них ледабаха, цар классови маха бахца берббоацаш йола гӀулакх, къаьетта а идеологически вахара дакъе.

Нагахьа санна вай мехкара эксплуататорски классаш исторе хьукъа дӀаьхьаале а, дуьнен тӀа классови антогонизмаш ду яха маӀан дӀаллаш оӀалла а дац цо. Нагахьа санна мехка чуьх «классови» дукхьалара класс» йола къовсам хӀабаьнабале а буржуазни идеологи юкъе хьарах вай мукъаддьнад, вай мехка социализмана хийра йола уйлаш мораль лелараш шенбенна дӀабаьнаб аьхха оӀалла а дац из.

Идеологически къовсам — классови къовсама ирагӀа йола фронт. ХӀаьта цу къовсамера фронта йоалув социализманен коммунизманен юкъе гӀалла чакх а доал.

Демократе проблемай классови накъана мах бара тӀеро [illegible], дуьнен халкъашта юкъерча ирене доаттабеча ирача классови къовсамна а социалистически мехкашта чухьа цо юхатохарна а юдзаена йоаш уж ца дархӀаре хьахулийт овлангара деца харцахьа йоаз, лакха бера къовсам шера цхьанкха тайна декарам а доацаш йолча демократе хьакъехьара анархически кхетам. «Нагахьа санна доалача хӀамаьна цукъадуш хуле — из демократи а, нагахьа санна моллагӀа хӀама дехаш хуле — из демократи телхаета да» — социалистически демократи цу тайпара кагийбуржуазни хьисане кхетаярга кхоачаьу цун чулоацац гӀалат дешаш башхаро.

Империализма идеологаша йоккха дегаондале ю моральни гӀулакхашта чӀоагӀа боацача, политически гӀулакхашта гӀальмета бахнаьа болча наьха классови сакхетам кӀоангӀа рах, цар боашча бехктокхамах социализм бухъаккхара, социализм сий доацача вахара пайда эца гӀерт уж.

Къахьегамхошта йоккха паргӀато лун йола социалистически демократе цунна ихьана ерригача общественна долча гӀулакхаьа уж бехктохаме, оӀаштӀехьбаьна, дисциплина болаш хилара маӀан доаш а я. ХӀаьта из цхьа моллагӀа бола бувзам а бац — цаӀ доацаш моллагӀдар хила йиш йолаш дац. Цу оӀалла юкъерча бувзама механизм сенах латт аьлча, из латт, паччахьалкхени общественни гӀулакхашта шерра цхьаьссача тӀа-тӀа дукхагӀча къахьегамхошна бокъона йола коммунистически кхетама школа йоаккхам хиларах; шоай эшамара, шоаш доал дара практикане дегӀабоалабу цар шоай социалистически сакхетам — оӀаштӀехьбаьна, дисциплина болаш, паччахьалкхенерча гӀулакхашта хьалхара хӀаране бехктокхам болаш, мехка да ше хилар хоаш хуьга.

Доал деча кхъе саго ше декъа лоацаш хилча, из ше теш из процесс Ӏалаьнате чоалханен халаш хилараьх. Цунна нийсса, доал дара моллагӀа дешаш къоастадеча юкъе ше дакъа доацаш хиларах, из ше шийна тӀаро уж решенеш йоагӀаш из хилара хьалхара бехктокхам, кхыча тайпара тьехьа йола из дисциплина чӀоагӀъяреи оӀаштӀехьбалареи дешашка. В. И. Ленин цкъа хьаха ӀийннаьаьабелгаЛ. юкъарчал доацаш общественно-политически практика йолча хана хьаӀеноаш йола сакхетамера дисциплинина, дуьна оӀаштӀехьаьльнна, шийттара бехктокхам хетаьш хулга лакха социалистически сакхетам хьахилара бораш боацаш дукхагӀа найхана средство хилар, хӀана аьлча цунна лердо ул нааьд шоай опыт.

Нах лакха бехктохам, дисциплина болаш, оӀаштӀехьбаьна ца хуле, социалистически демократи дегӀа а дТӀаш, е йоагӀарг а яц. Бетаенна общество демократична хила йиш яц. Бехктохам ца хиларо, кагийбуржуазни кегаро, дисциплина ца хиларо социалистически демократе ше ду, из эргайоахаш тоделга юхаесцаду, уж хӀамаш дукхьала да из дийц дегӀахувлара хиланза дургъоацача овлангарча гӀулакхашта.

IV.

Социалистически демократи дегӀаьр — нийсеш цахадаш йола процесс. Вай демократи — доашенна дитта схема, цхьа хуьпарг а йоацаш оӀашагӀъелла политически механизм яц. Из хьаш кердакха, цхьа формашта методаши общество дегӀадара эшарашца дукхагӀча тардургйолча кхычарна хуьна езан а.

Цунна цхьаьна, социалистически демократе формаш, уахкхӀенца дегӀахуьлаш кердаьхеш йиш яц марксизма-ленинизма чӀоагӀача принципий лардаа тӀа мара. Царех цоархӀамергӀарьир — социалистически демократе эргайоахам тойра процесса марксистско-ленински парте цу кулгал. Из ларьдера принцип тохаьр, парте лоархӀам ца бар е ца Ӏеьхьехаьбар, социализмана карагӀаьннарашт кхерама кӀал а отта деш, социалистически демократена дегӀа юкъе хӀама тохара дайш доацаш да.

Мишта я, дагадоаххараргӀа аьлча, Китаерча событей доархӀамергӀарча политически урок цаӀ. Социалистически демократе дӀайоаккхьанга а къаьстта Мао Цзэ-дунен цун группан шоай диктатура чӀоагӀъелга а дӀалоэделар партена хӀана тохаргара, партийни комитеташ йохаргара, цунна тӀеххьа хилар Ӏаьдала конституционни органаш дӀайоахьнга, социалистически законноста лардаш йохаелга.

Социалистически демократе стройтӀа моастагӀаш доалаш а социализмана карагӀӀаьнарашта кхерам тӀатоссаш а из коммунистически партегарча политически дакъа лоалув оттадийза дарг ца хилара, социалистически мехкашка оппозиционни партеш официально хьаяра хьакъехьа цхьабечча наха дӀалехараш. ТӀагӀаллара тьежача социалистически демократе дегӀаьхкха тоэра бакъахьарча бахьанца юдаенна а аьнна а хетийташ тез цу тайпара предложенеш.

Социалистически демократи дегӀадалара проблемаш юкъаьа, цун кхоачамбоацарашта критика елга, цун эффективность лакхъяра цӀогӀа доал ньакъаш лехинга — гетадара бакъахьара гӀулакх. Цхьабакъда, из долла хӀама мишта хила йиш яц, нагахьа санна уж ньакъаш лехьига техшамье социалистически демократе принципий лорда тӀа дахьаш ца хуле, цун ларерча принципаз — коммунистически парте кулгалов ца гӀерташ хуле мара. Из дешаш ненан дӀа оттадза ца а Ӏеш, ревизионизман шатше тӀа отт, марксизмах дӀахьад, буржуазе оагӀув хьаллоацаш социализмана дукхьала доал.

Шин фронтерча — социалистически демократе «аьрдехьарчен» аьттехьарча — диктаторфрона дукхьалара къовсам — дӀаьпарча хинна марксистско-ленински партей доархӀамергӀарча декхараш цаӀ. Цхьарча классови къовсам хьахьи социалистически демократи. Айхха цунна лукадеина да социализм хьалхара хьашташ, бӀаьш миллионаш болча къахьегамхой дайна кхеташ. Цунна карагӀдаьлараш тӀаккхуьача гуччахьарча моастагӀош — империализм социализм бухъаккхара тӀабьергзабаь цун ниха чакхбоацараш а хинна объективно дӀаухьттаьрехи лорадар — коммунистий, социалистически мехкий беррига сакхетамача къахьегамхой декхар.

Социалистически общества толаме кулгалдеча Ӏалаше, царна хьалхашка латта декъараш кхоачаме йеш яц парти чӀоагӀйнча, цун организационни политически бола боарам лакхбеча мара. Коммунистически парти мехкаш санна чӀоагӀа кхоачнена хулга, моллагӀча тайпара хиша а оӀелан мехкаш хилараш мацр боаккх хулга, партейна юкъера ленински нормаш кхоачашъеза социалистически демократе бераьатъ дегӀаахара хилайзаргдзаьа хьал ха. Социалистически общество партийни кулгалдара ленински принципаш оӀашиза лоархӀагӀа я пайдаш нийса хьабар боаьлу КПСС исторически опыта.

Советски общества вахара ерригача доахьенгта КПСС-а цхьамеллар паччахьалкхени общественни организацей функций моллагӀча тайпара ляьсна а шийна дӀачуллацар цӀан дешан оӀалла а дац. Из тайна цунъ дехьар доал дара демократически принципашта телхаеста хургдар. XXIII-ча съезда КПСС ЦК Отчетни доклада ем Л. И. Брежнева белгалдаьккхад, «советски органашта хьалхара доаьдар безаш доал дехеш цар догӀаьта дӀаухьтталгена практикана юкъера шенахьа дӀалакха деза партийни органашна, хӀана аьлча из бехктохам хетаргболачен боаккхо хургболачен бола болхлой. Партийни организацей декхар — Советий хьанар маьотта дегӀаьхувлар, цар инициатива хьалгааар. Советашка бола баха кадраш хьахаргдарен балхаш тӀа хьежабера, социалистически демократе принципаш кхоачашьера а дӀахо дегӀайоалара а дахе йоагӀе яр».

КПСС-е советски общества вахара ерригача сферашта беча йоккхача балхо аьтту боаккх социалистически демократи дегӀайоалара.

Мехка экономически оборонни потенциал чӀоагӀьяр, общественни отношенеш эргайоахам тоаяр, цхьа политически хьаьжар айдар, идеологически болх, къахьегамхошта лун боаьа коммунистически кхетам маьотта тоабар — социалистически общество коммунизмага болча новкъа гӀоаллаш дар дӀахьалхашкахьа ахара доаргӀоагӀа хьа да хьахаш.

[illegible]

(19 марта «Правда» газет).

☆

Профессиональни живописций, графикий, скульпторий, монументалистий, театральни художникий 23-не 200 гергга произведени я Магадане хьайийллача областной художественни выставке хьегойташ.

Выставке дукха балхаш да вай хьарча сага хетадаь.

Сурта тІа: магадански график Анатолий Макаров (аьрдехьарвар) выставке баьхкхарашка къамаьл деш ва.

С. Белявске сурт.
ТАСС фотохроника.

☆

ЭКЗАМЕНАШТА — ЛЕРТТІА КИЙЧО

Цхьа ший тайпара да укх тІехьарча хана, тха. Советски района школай вахар. ХІанзалца сабарагІа лийнача балхана эрга хуьцаваш хиннад. Из тамаш а яц.

Бехктокхаме деххараш да хІанз школай кулгалхоита, хьехархой коллективашта, дешархошта шоашта хьалхашка латтараш. Дукха гаьна яц бархІлагІчен итталагІчен классашка дешаш барий выпускной экзаменаш дІаяла еза я. Царна шоай хайнахьа кийчо праж уж лакдача боараме чакхъяхараш оарцагІаьлинай района ерригача школаш. ХІанзле а цу хьакъе даь дукха да.

Юкъерча а бархІшерарча а школашка хоза кийчъаь яьнай выпускной уголокаш. Цига даим дешархой хул, укх шера а тІаоагІача шера а экзаменаш дІаяла езараш.

Къаьстта дикагІа кийчо яь экзаменашта йоа. Османов директор волча Советски юкъерча школе. Белгтела я выпускникий уголок. безам тІаоаш да тайп-тайпара тІахьехамаш тІалоза календарь, масала, «Іа «4-нек», «5-нек» жан деларга хьежаш ба хьехархойн Даьйи». «Фу шаьрдаьд Іа селхан?» «Тахан де вІаштІехьаар кхоанехьа мадакххаь» яхаш а яхыдараш а.

Боккха терхам тІабохийт бархІшерарча школа курсех дешархошка экзаменаш лерттІа дІаялийтара деча практически хьехамаштех новкъостала. Хьокхаме я цу хьакъе а лакхе вай йийца Советски юкъера школа. БархІлагІча классе дийша йистебоалачарна лаьрхІа хоза кийчъаь предложенешта граматически разбор яра схемаш я. Математиках письменни экзамена лаьрхІа материалаш, иштта яхыдар.

ЧІоагІа къахьег хьехархоша-предметникаша дешархошца групповой а хІаранеца къаьст-къаьста а консультацеш еш, царна ца ховр белгал а доаккхаш дІахьехаш. Цхьан классе шоллагІча шера чубисараштеи дешарах дика кхеташ боацараштеи (царе списокаш а еттаь) лаьрхІа ю занятеш.

Геттара чІоагІа терко ю Іемаль материал юха кердаяккхара. Цу гІулакха лаьрххІа тІахьожаш лоаттабу районни халкъа образовано отдело. Из ерригача школашна мишта вІаштІехьдаьккха дІахьу хьож, планахи цхьа лостам болаши из леархІаме гІулакх чакхдаьккхар хьадех школай кулгалхошкара.

Белгалдаккха деза экзаменашта йоаггІаш йола кийчо а яь уж лакдача боараме чакхъяхара лоархІаме дакъа советски организацешка, комсомолага, ерригача общественностага, эггара хьалха партийни организацешка кхоачаш хилар. Из лоархІаме дош дувцаш яр дукха ха йоацаш Советски юкъерча школе хиннача йийлла партийни собрани. БархІлагІча а итталагІча а классашка деша баІначарга лерттІа выпускной экзаменаш дІаялийтара ле дезараш белгалдаьхар цу собране.

Теша безам ба из бехктокхаме гІулакх района ерригача школай кулгалхоша, педагогически коллективаша доаггІача тайпара дика чакхдоаккхаргхилдарах.

В. ШЕРИПОВ,
Советски РайОНО инспектор.

СПОРТ

ТОПАШ КХУВСАРИЙ ЯХЬ

«Труд» ДСО Нохч-ГІалгІай республикански совета топаш кхувсача хьалхара моттиг яккхара яхь йистеяьнай. 21 команда хилар «Динамо» стадионе хьалхара моттиг яккхара къовсам лаьттабеш.

Хьалхарча шерашка санна укх шера а хьалхе химкомбината спортсменашка кхаьчар. Цар а 1484 очко, шоллагІча моттиге ГрозНИИ команда я, кхоалагІча — СевКавНИИ.

ХІаране хьалхара моттиг яккхара хиначча яхье маІача наха юкъе кот ва химически комбината вихал Николаев — 277 очко, шоллагІча моттиге — Астахов (СевКавНИИ). Цун 272 очко я. КхоалагІча моттиге химически комбината викал — Дробенко.

Кхалнаха юкъе чемпионка хилар Л. Щетинина (Газнефтеснаб). ШоллагІча моттиге я химкомбинатера Н. Чернышева, кхоалагІча — Калмыкова (ГрозНИИ).

Белгалдакха деза цу яхье дукхача спортсменийа разрядни нормативаш кхоачаш хилар.

О. НИКОЛАЕВ.

Ю. КРАМАРЕВ — ЧЕМПИОН

Городской шахматни клубе хиина город Грозне дикагІбалча шахматистий чемпионат чакхъяьнай. ТІаргетта лаьттача къовсамашка кетаьлар цхьоалагІа разряд йола Крамарев Юрий. Цох хилар города чемпион. ШоллагІча моттиге ва цхьоалагІа разряд йола Ю. Колодежный, кхоалагІа моттиг В. Горащенкова кхаьчар.

Хьалхара кхо моттиг яьккха кхокхо а 1968-гІа шерарча республикански чемпионате дакъа лоацаш хургба.

В. ЛАНСКОЙ.

ВОЛЕЙБОЛ

«Труд» ДСО волейболистий республике хьалхара моттиг яккхара яхь дІайоланнай Орджоникидзе цІерагІча стадионе. МаІача наьха командашта юкъе цІакха а на эпаш хьайоагІа (1 группа) «Старогрознефть» НПУ-и мехкдаьтта техникумен командаш. ШоллагІча группе дали хьалха а «Малгобекнефть» НПУ команда, кхоалагІча группе — «Чечингстройтранс» автотранспортни объединене волейболисташ.

Кхалнаха юкъе кот ба «Малгобекнефть» НПУ-и «Красный молот» заводен спортсменаш. Яхь дІахо дІахьош я.

Б. ОЛЕГОВ.

Дешара курс чакхъяьккхай

Ши шу хьалха КПСС Грозненски горкомен халкъа образоване городской отделен вІашагІъяккхар политически педагогически дешарий общественни университет. Университете а школашка болх беча хьехархошта лаьрхІа хІара предмета белаш берий учрежденешка болх беча воспитателашта лаьрхІа дошкольни педагогикан факультеташ.

Университета программа цхьан шера лаьрхІа я, хІора кІирах цхьацца занити а йолаш. Университете дешаш болча хана цига ладугІаш бараша шоай Іилман-педагогически а политически а кхетамо боарам лакхбар дукха Іомадаьд КПСС историе, политически экономе, марксистсколенински философе, Іилмай коммунизма, педагогика, школе предметаш хьехара а деша дагІа ха йолча берий учрежденешкара кхетаме болх вІаштІехьбеннара а методика дешаш, семинарашка, практикумашка, лабораторни балхашка дакъа лоацаш.

Укх деношка городерча хьехархочун ЦІагІа хилар университете дошкольни педагогика факультете дешаш хиннараш курс чакхъяьккха баларе хетаь сайре. Грозерча берий бешен яслей 53 воспитателе торжественно дІаделар общественни университет чакхъяьккхара удостоверени.

С. СУЛТАНОВ.

СОВЕТСКИ ДОАЗОН ТІАРЧА БІУНИЙ 50 ШУ ДИЗАРГА

ДОАЗОННА ЙИСТЕРА ОБЕЛИСК

Иттаж шерашь дІадахад, цхьабакъда, наьха деганашкара хІанз а дІаьхиниац турпалий цІераш, герз бе а долла къовц Советски Іоалахаллашьхаьллашмарий Даьймехка доазонаш ларахьарий цІерни. ТІема сийлен летописа юкъе сийрда оагІонаш язъяьй Туркменскойкхой доазонхой дукхача тІехьенашка. ХІаьта доазон ветеранаш советски доазонаш ларадеш латта вагий наз бовча баьххача, эттара хьалха цергара дех дІалханча хаара гІлуаашкаш дуццаьйта...

I.

Гуйнаш. БосзалагІшцара буц тервию, гаьнаш тІара листа гІа шерадду, къаьнача казарма чухийрачча ненаш тІара ден дІакхуть. Гобаьххха ньеса я аре, нуукхьь, хетьлу, укхаза саго когца лоаза дукха ха йолаш санна. Цхьабакъда, сийначча баьцанта юкъера бІарга корайоагІа юххье тІа багІаш седкъа а болаш йола обелиск. Цун когашка лалаш дийна эзаш да. ТІаккха, йиццьаяц-кх хІаьта ер моттиг, нах укхазара гаьно бахе а, наь тІа уззаш ба-кх уж хІаьта.

Уж дийна эзаш бІаргадайча хозахет баьццара фураьжкаш тохкача салтий группа а йоалаем укхаза венача за яхача къонахчий.

— Сона цхьана тІема гІулакх деш хиина новкъостий боахе укхаза дІабехка: Благухин, Андрусенко, Епонешников, Мороз, — дІадолалар цо ший дувцар. — Тхьаь итталагІча шерашка Советски мехка доазонаш ларадеш латтаж боабаьб ераш укхаза.

— Цу ханах лаьца дувцал тхона, — дех салташа шоай хьалхагара Сергей Яковлевич Компанагара, къаьнача доазун лоралучунгара. ТІаккха дагалувца волавелира ветеран.

...Цу хана ях бІухочунца бокха карахан ваггьайоаккхилга Компана тІалилар командира.

— Лоралуш хилалахь, Сергей, — хьалхадаьккхар цо, — вайна гонахьа юха а басмачаш гучабаьннаб аьнна кхаьча хоамаш да хьана.

БІаьхха муцІ баь йодар бІаьнтт вихалах латта караван, дага на дехха а гобаьккха воллургвоаш нгар говрана. ТІема кхоачам, продовольстви, гІишлой материалаш яр хьоа хинибараш. Гувнашта юкъе гІалла чакх а боалаш бозар ник. Цхьанахьа царна тІехьашка лачкъа вагІаш хила тарлора меастагІа.

Сарраха гаьна боацаш багІача гувна бихьве тІа гучалийхар кач далаш говраш а тІетохнаш хахта кийнаш а йолаш бола говра баьреш. «Басмачаш!» — Компана шовштаьанета кхачалца лакхьар уж. Уйла йир цо: «Воркхерна духьала — дукха ба».

Шек а еттовь корта тІа гІолла дІалатхар пхерч.

— Бонтарев, — пракха делар Компана, — хье ма воала техне гаргтагІарча заставе а гІайа, укхазарча хьалах хоам бе царга! Хье лоралуш хилалахь, хІал ма висалахь. Дукха хІама да хьана хьох тийша.

ЧІоагІа лора а дуй ший вийь бош йодар карахан. Дерг лалуигІаш бар доазонхой, духьалбаьинарам хьовт долча минута юхатоха кийча а болаш.

БІоаргача бер чу кІийле йор басмачаша. Ший-ший яхаш деттаж шІогІарч а долаш тІахьийхар уж караванна, тІелхила дера боина ха деш бараш цу сальото ІоаІаштабахьа е лоллабо шоай вІаштІехьдарг яа ший хьина а хетаж. Цхьабакъда, царна хийтар укхаза хьттехьа а даьдар: караванна корте хиначча доазонхоша Андрусенкос, Благушина, Шевченкос, хьтта дегІала а бейна, тхьтехар дегтахьа тохаш доа лора меастагІчоа. Говра тІа ваггІанехьа а паргахьа хьийдар Компан. Тура кІал найсвена басвач вожанир. Цхьаьнха цхьан бандитана тоссавелар, тІаккха шІаьхха юхахьежа обоц цІога тІахьийлла меастагІий йоакха группа бІарга а яйна, духьалаьэтта Епонешникови Морози ниъ лаьттача тІехьашкахьа юхахьийдар Сергей. Шевчтъьаноца духьалаьэтта латтар воркІ. Цул тІехьагІа дукха ха яллехьа гуйна тІехьашкара хьагучалийхар советски волламой. Оарц дар доагІаш...

Кхоъ вара восавапар цу хана дийна — Компан, Шевченко, Бонтарев. Уж бар кхоачве ессача кІир дІакхоачаьрраш я.

Дукхха шераш да цІе седкъа боалла обелиск доазонна йисте латть. Турпалаш бац ца боалийташ латторгІа из.

II.

«Воззаргий-хьогІ цу хана укхаза баьхарашта?» — уйла йора Компан Сергея, доазонхошна корта дІачуводача хана.

— Сона дика вагавоагІа, — гІалваха велаш духьалвера царна колхозко Бекназаров Курбан. — Чувола цІагІа, веза Сергей Яковлевич, хьаша верга аз хьох. Тхьаь пхийтта цу заьнна хІаьта хьа бІарган меан хиинарашь да.

Юха а дІадахараш духлами за-лар салташта.

...Цхьан хана Бекназарова Курбан чувалытача Атчалар Акинбаа доазон дехьа дІанахд лаьрхІал. Хьалха басмачашна гІулакх доггІаш хинна хуллаш шайва тІехьа а кхла.

Бах веда дІавоха лаьрхІача бойсанна корта хьалчой Олейникна йода а волаш бола доазонхой группа. Цу отрядна вар Компан а Бекназаров а. Из, Курбан, вар бол лаьрхІачех доазонхошна хоам баьр, гашахьарча моттигашкара хьаргхой жа Іуллаш дІадига лаьрхІа ди хилараг хийдар. Оарц дала вигаж бар хоаж: бал кашна гонахьа къайлагІа го а баь, хьежаш багІар доазонхой.

Ах бойса лаьната хана гонгнара хьоцазар говра баргаша цу тата. ТІа-тІа гаргалнагІаш латтар... ХьалтІакхахачар говра [illegible] рели. Доазонхоша хийттамера кхачалца дагарвар уж. Говрашта тІера Іо а беса, карта тІехьашка баьлар. Цига ва кхийтахагІа вар а — тхьаьнаж — вотарий доттагІнагаьнта накъвоажа.

— Ха хишаай! — [illegible] елар Олейника, тІаьхха турпалий моттаза кІорІа техар: «Юхсана, малаш воагІар?!».

Нуур тилла латтача гонагахьа хьийдар Атчалар Аким. Цхьабакъда, бола-воаргагІо сапна лоалла чІоагІача хулаша.

— Нудесет! — [illegible] елар Олейника, карчах тІехьашкахьа хьалІе етта тоха чакхаьхий тата а хеж.

Компан Бекназарова дІайийллар калтоза, бийсан сакъ бовбир Іаьхкача очерде. Лукъних (гашара картех) тІехьхуеелара басмачаш. Дукха бІаьйбола боллар тІехи. Доазонхоша бойцо цхьана карапоалааер цун несехи хулла а. Цхьаьта дукха за плаллехьа корадир доазон деша дІадига кийчдаь латта доазонна Іулаш...

Ветеранаш [illegible] долча, лелаьраш дувца дийна, баьхар аьча, талавоера [illegible] лаьлла а бар къамьгаи.

— ХІокхаракъа а хьена эстава! — боах Бекназарова, — Баьналца бІарахьеааргвоалии.

— Бакъда ца, — [illegible] доттагІчунга Компана. — Цхьан а ба толбенна, баьнадинна техерна я бІухоша: хьалхамальлара вочо а, голохарг воча а тІаьойтаргвоалии. Гаьнаг хьалла хийтхиинар моргІи хьанаха яц шгн.

Дукхха иттаж шераш. Доазон тІемалой гІулакхех лаьца стихаш, книжкаш, илли яздаь. Цхьабакъда, эттара чІоагІагІа бІухой ди тахадахийтаж да доазонхарча лекаре гІулакх лаьча ветерангаш, цуч дийнача историа бІаьгІихьатар.

Александр [illegible].
(АПН).

ЯДЕРНИ ГЕРЗ ДІА ЦА ДОАРЖАДАРА

ДОГОВОР ДУВЦАР

НЬЮ-ЙОРК, 21 май. (ТАСС). ООН-а Генеральни Ассамблея ядерни герз дІа ца доаржадарах долча Договора проект юкъача хьалхарча комитета заседани селхан хьайийлачча эггара хьалха къамаьл дир советски делегацена корта латтача СССР-а кхыча мехкашцарча гІулакхий министра заместитель В. В. Кузнецова.

Оаха чІоагІа раьза а долаш белгалдаккх, хІанзалца къамаьл даьча делегаташа ядерни герз дІа ца доаржадарах дола дош толлаца а ший хиннахь а къоастадара ІалагІма боккха лоархІам беш, аьлар СССР-а викало.

Нагахьа санна Договора проекта цхьанцайолча положенешца дувцавенна делегацеша йийца уйлаш хилча дика хетараш вІашагІтеха, тІаккха керттерча даькъе уж доагІа укх кхаъ дешах: герз дІа ца доаржадарен герз дІадаккхарен вІашш болча буваамах; ядерни доацача мехкий кхерамзле чІоагІъяра наькъах; ядерни энерге лаькъерча прогрессах даьнача беркатах машаре пайда эца ядерни доацача мехкашта торо Іалашъярах.

Дувцаре яц, ядерни герз дІадаккхара деррига дешаш — ядерни герз дІа ца доаржадара дош а. иштта лола герз хьалар сопадарах дола дош а, цун запасаш дІаяхарахи ядерни герз диаза сопадарахи дола дош а цкъара къоастадича толашагІа хургхилар. Цу хьакъехьара Советски Союза позици дика йовзаш я. Ядерни герз законах доацаш лерхІаш а хиннай, лерхІа а лерхІ цо, аьлар Советски викало.

Цхьабакъда, опыто хьахьокх. ядерни герз хьадара доазув оттадара прогресс хулаш-хулаш хилар.

Ядерни доацача мехкий кхерамзле чІоагІъярах дола дош дувцаш, В. В. Кузнецова белгалдаьккхар, ядерни герз дІа ца доаржадарах долча Договора хьалашка ядерни доацача мехкий кхерамзле, шеко йоацаш. тешамегІа Іалашъяь хургья.

Советски делегате аьлар, ядерни герз дІа ца доаржадарах долча Договоро, дувцилге йоацаш, новкъостал дергда ядерни доацача мехкий экономически Іилма-технически прогресса. Цу хьакъе из къаьстта лоархІам болаш хургба машара гІулакхашта ядерни энергех пайда эцара дакъе шоаш локкхий болхаш хара еша хилалза даргдоаца кхоачамаши торонаши йоацача зегІалоагІача Азе, Африка, Латински Америка мехкашта.

Цхьайолча делегацеша йоаь белгалдаьккхар советски викало, Генеральни Ассамблея укх сесса а ца дувцаш XXIII-ча сесса дувцаргдолаш тІехьдаьккхача бакъахьа да ядерни герз дІа ца доаржадарах дола дош къоасталелга.

Ядерни герз дІа ца доаржадарах долча Договора проект могаеш йола решени тІаэцалга Генеральни Ассамблеа тІехьатетта ца доагІаш хиларах чІоагІа тешаш я советски делегаци, аьнна белгалдаьккхар ше къамаьл лаь чакхволаш В. В. Кузнецова.

ПЕНТАГОНА ХЬАШТАШ

ВАШИНГТОН, 21 май. (ТАСС). Пентагона кулгалхой гІерт правительствагарен 1969 шера 1 июле хургйолча конгрессагарен 1970 финансови шера тІема ведомство хьашташта астрономически сумма хуле 102 миллиард доллар ахча дакъа. Цунах селхан хоам бир «Вашингтон пост» газета корреспонденташа Д. Гофманен Т. О. Тулек. Цар яхачох, эскарий родий командоване цунах йоаггІаш йола проект США оборона министрага К. Клиффорага дІахкачийтай.

«Вашингтон посто» беча хоамах, Пентагоно хьаена лерхІача цу сумах 28 миллиард доллар вьетнамски тІема хьожаь я. 1969 финансови шера хьадийха хиннача ахчал 2 миллиард доллар дукхагІа хул из.

КЪУЛБЕХЬЕН ВЬЕТНАМЕРА ТІЕМАШ

ХАНОЙ. 21 май. (ТАСС). Освобождени ахача агентствага гІолла ВИА ахача агентства беча хоамах, Сайгона хьатІаоттача правинцешка Къулбехьен Вьетнама халкъа тІема низий подразделенеша 12 мае денз 16 мае кхаччалца лаьча тІемашка моастагІчун 2400 салтех эскарий тІера ваьккхав.

Цу хана чухь патриоташа йохаьй 267 тІема машин, 30 йоккха топи минометти, дукха а кхыдола тайпа герз хьалдаьккхай.

ИТАЛЕ АЬРДЕХЬАРЧА НИЗИЙ ТОЛАМ

РИМ. 21 май. (ТАСС). Республика сенате хиннача хоржачаша Итале аьрдехьарча низий толам баьккхар. Керда хержача сенате итальянски Компарте 87 моттиг хургья (хьалха 83 моттиг хиннача). пролетарски цхьоагІов итальянски социалистически парте — 14 моттиг (12 метта). Цунах официально хоам бир чурча гІулакхий министерства. ИКП е ИСППЕ-и шинне а цхьана бархІи ц миллион голос яр, е ерригача гол сех 30 процент.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ХЬАЯХАРЧА АРГІАНАРА ДОШ КЪОАСТАДЕЛГА ТІЕХЬАТЕТТ США-с

ХАНОЙ. 21 май. (ТАСС). ДРВ-ана бомбаш чуетталгеи деррига кхыдола тІемаши дувцилге йоацаш сопадарах дола дош къоастадара гІулакх теша йиш йолаш оалаш хІама а доацаш юстара доахаш я США правительство. ДРВ-ана, [illegible] Іолаше а суверенни а йолча пач[illegible]хьалхенна, духьал нах а доабеш, боахамаш хІалак а деш беча тІем тІа донацаш тІема кемаши юкъедоалаар США правительствах доахка агрессивни гІулакхаш хьахьокхаш да, яхаш аьча «Нян зан» яхача газета тІа арлаьккхача политически комментаре тІа.

ДРВ-ан США-и викалаш кхоаза вІашагІкхийттачуа тІехьагІа а, яхаш язду газето. ВІашагІкхийттача штаташа дІахо тетт ДРВ-ана духьал бомбаш етталгеи деррига кхыдола тІемаш делгеи сопадарах дола дош къоасталелга.

«Вьетнамски халкъо, — белгалдоах «Нян зан», — даиче а хьатІаацаш «вІаши» а «шинна оагІора» хьара йолча деэскалане а» США-е уиттаж теэсваш. Оаха цІаькха а дІакхайкаду ВІашагІкхийттача Штаташа ДРВ-ана духьал агресси делвеш хилар а из агресси дувцилге йоацаш сопае езаш хилар а. ВІашагІкхийттача Штаташа лелаер тІема эскалаши ма-йий. Цар е а еза кх деэскалаци. Вьетнамски халкъ иш лаьтта ях. Агрессивни тІема «эскалаци» делаиц ваха, цулухьа тхоца цІаькха а гІулакх лац «деэскалаци».

ДРВ-ана бомбаш чуеттаваьи деррига кхыдола тІемаш дерахи духхьал США бехктокхаме хиларах йолча уйла тІара дуцен общественность инкха гІерт американски викал. Цхьабакъда масанеца дика гуш да агрессори интервенти духхьал США хилар.

Американски оагІоно уиттаеча дешаех лаьца кхоачамболаш хьаяза йола материалаши кхетаме оттаь аргументаши я тха халкъа, яхаш язду газето. Уж дошаш дувцаргда ДРВ-ана ше чуетташ йола бомбаш деррига кхыдола тІемаши США-с сопа ма йийиге а.

«Хьадда хІана укх сахьата къоастале деза дош да, — яхаш белгалдоакх «Нян зана», США-с дувцилге йоацаш ше ДРВ-ана чуетта бомбаши деррига кхыдола тІемаши сопадар. Вьетнамски халкъо а дувен деррига халкъаша а дІалехаш дола из хІама ше тІа из эшаш хилар дІалакхв деза США правительства викало. Кхетадеш ма дий, Париже вІашагІкхетарах доала беркат ВІашагІкхийттача Штаташа лелар дагадоалаш деча гІулакхах тийша хилар».

КЪЕЧАР ПОХОД

ВАШИНГТОН, 21 май. ТАСС-а корр. В. ПЕТРУСЕНКОС хьаяйт:

Ахкадейа ахача столични оредместе хьаьнай Вашингтоне болхача Америка Къулбехьен штаташкарча къечар похода юкъе дакъа доацарий караван. Ах бетта ниъ баьб цар юрташка гІолла бодача новкъена автомагистралашка гІоллен. 3300 километр ниъ баьб цар. Миссисиперча, Алабамерча, Джорджерча, Къилбседан Каролинерча, Виргинерча негритянски къеча нахана вІашагІбетталуш хилаб уж. Иттаж болча городий горнингашкен геттошен хийнаб уж кІана а тІехь ал лоал тІалатта къахьегаш болча паштанешка гІолла. Цар беча новкъа кІира городе моттигера иттаж нараш болча наха накъа а лоацаш демонстрацеш хилар. Караванна дидарех волча г. Белоксерча (штат Миссисипи) Мерфора Уорле аьлар, хьалха а санна эггаре чІоагІагІа гуччанъа раскам хьарфоалаш болча Америка цу даьнъ тІорча нагрий сакхетам сонабоммаре хьакъехьа боккха лоархІам болаш хилар къулбехьен штаташка хиина къечар поход.

Правительствогара болхи валара адамий хьалам Іалашдаргеи хьадеха хІанз америкаски столице гулуча бедаиной муцІарех дІахкетам ба караванна юкъе дакъа лоацараш.

1960 шерага кхаччалца Лакхерча Вольта (Верхняя Вольта) столица — город Уагадугу дукхагІча даькъе корта тарь яр. Мохв ший лоІаме баьннача массехк шера паччахьалкхенойнэза йоакхо йир из тоанра. Тахановча Уагадуге хІанзара административни нах чубакен лланеш асфальт йилла хаькъаш да.

В. Корочанцева сурт.
ТАСС фотохроника.

ДЕШАРХОЙ — СУББОТНИКЕ

Укх денешка дика гІулакх карагІдаьлар Ведана района Элистанжински юкъерча школа дешархоштеи хьехархоштеи,. Массаза вІашагІа а кхийтта субботник йир цар.

Лесонуните а баха тайп-тайпара балхаш дир цар. Цига хиина къахьегарна белгалбаьлар лакхехьарча классашкара дешархой. Цига къа а хьийга шоай даьккха ахча доттагІчен Вьетнама новкъостала болча фонда юкъе дехийтар дешархоша.

Р. [illegible].

ХАОТТАМ

Тахан [illegible] гІолла Грозне йовчен а йоацаш, хушалуш мархаш хургья, [illegible] [illegible] а йоацаш, тІаккха гІаьххьа а ялаьккаш мух хургІа, республике гІолла 22—27 градус. Грозне 25—27 градус йоалаш хургья.

Кхоана 24-ча мае лоалаш йовчен а йоацаш, хушалуш мархаш хургья, [illegible] моттигашка доца хургдаь, [illegible] лаьгІа а йоацаш, гІаьххьа гІаьххьа а ялаьккаш мух хургІа, буйсанна 9—14 градус денъяна 21—26 градус йоалаш хургья.

[illegible].

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгІа, хьажа

РАДИО

23 май

6.30 — Нохч-ГІалгІай лаьтта лелачархо (гІалгІай меттала). 6.45 — Музыка 6.30 — Кхайкаду хоамаш. 7.10 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.22 — Передачай программа. 7.30 — Москва. 8.15 — «Ленинан некъ» газета обзор. 8.25 — Кавказе халкъий музыка. 8.45 — «Политически балха ики» яха передача (нохчий меттала). 16.00 — «Къона тІехье» (нохчий меттала). 16.30 — Литературни передача (нохчий меттала). 16.40 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала). 17.00 — Юкъа боахаш къаьстанхоита концерт. 17.30 — «Вай индустриальни мохк» (гІалгІай меттала). 17.45 — «Парти интервенции гражданска тІема болча хана» яха беседа (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Керда хоамаш (эрсий меттала).

ТЕЛЕВИДЕНИ

23 май

18.00 — Телевизионни передарим (гІалгІай меттала). 18.30 — Телевизионни передачарий лаьрхІа бене мапуж (нохчий меттала дошаш). 19.45 — В. И. Ленин сурт-сибат гІалгІай литература. [illegible] хьзарга (гІалгІай меттала). 19.50 — Ах бІаь шера кхиар. «1962-гІа шу» (киножурнал). 20.00 — Гризни комсомол — 40 шу. 20.15 — Береашта фильм. 20.35 — Аьлги аргІавр ду. 20.55 — Передачай программа. 21.00 — «Залма довча сага Іуйре» яха художественни фильм.

ТЕЛЕВИДЕНИ

24 май

18.00 — Телевизионни передачарий болчийн эрсий меттала). 18.30 — Телевизионни кинотеатр [illegible]. 19.10 — ЛаьрхІа хенана [illegible] передачарий (нохчий меттала). 19.30 — Киножурнал. 19.40 — Береашта «Теремок». 20.05 — Ах бІаь шера кхиар. «1962-гІа шу» (киножурнал). 20.35 — Передачай программа. 21.00 — «[illegible]» яха художественни фильм.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора—2-44-80; редактора гіан.—3-20-11; бехктокхаме секретара—3-34-30; партийни вахара, культура, промышленностен отделий—3-42-30; юрта бахамаш письмаша отделий—3-42-28.
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—2-44-80; зам. редактора—3-20-11; ответственного секретаря — 3-34-30; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.
«Грозненский рабочий» издательстве типографи. Революционни проспект, 7/84.
Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.
СФ05094.
Заказ № 2304.